

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського
Серія «Вчені-ювіляри Ніжинської вищої школи»
Випуск 13

Юрій Іванович Бондаренко

До 60-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

Ніжин 2023

УДК 016:378(092)

Б 81

Упорядники:

Косовських Л. П. – завідувачка сектору наукової бібліографії;

Мухомодєєва Н. В. – провідна бібліотекарка

Автори вступних статей:

Забарний О. В. – заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук, доцент;

Токмань Г. Л. – доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор, вчитель-методист (Переяслав);

Лілік О. О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови і літератури Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Гоголь Н. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівський НПУ імені Олександра Довженка;

Гальонка О. А. – доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання ЧОШПО ім. К.Д.Ушинського;

Шкуліпа А. Г. – письменник, член Національної Спілки письменників України, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. М. Коцюбинського.

Відповідальний за випуск: Морозов О. С. – директор бібліотеки

Б-81   Юрій Іванович Бондаренко : до 60-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя, Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського; упоряд. : Л. П. Косовських, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. – 76 с. : фот.

УДК 016:378(092)

© НДУ ім. М. Гоголя, 2023

© Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського

**Юрій Іванович
Бондаренко**

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри літератури, методики її навчання,
історії культури та журналістики
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя.

Від упорядників

Біобібліографічний покажчик «Юрій Іванович Бондаренко : до 60-річчя від дня народження» продовжує серію «Вчені-ювіляри Ніжинської вищої школи». Вип. 13. Він містить відомості про науковий та методичний доробок доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

До покажчика включено бібліографічний опис 184 джерел. Посібник складається з 9-ти розділів: монографії, навчально-методичні посібники, статті з періодичних видань та видань, що продовжуються, збірників наукових праць ВНЗ, матеріалів науково-практичних конференцій та література про життєвий і творчий шлях Юрія Івановича Бондаренка. Покажчик має суцільну нумерацію бібліографічних записів. Документи в межах розділів згруповано в хронологічному порядку за роками друку, у межах років – за алфавітом. Бібліографічний опис здійснено у відповідності з діючими державними стандартами – ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання».

Під час підготовки видання використовували фонди бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, бібліографічний покажчик «Викладачі Ніжинської вищої школи : біобібліогр. покаж. : Ч. 4 (1970–2005). Кн. 2» (Ніжин, 2005), електронний каталог, електронну бібліотеку, інституційний репозитарій, мережу INTERNET.

Для зручного та ефективного користування виданням розроблено науково-допоміжний апарат, який представлено «Іменним покажчиком» прізвищ авторів, співавторів, редакторів, рецензентів, опонентів відомості про яких є у бібліографічних записах даного видання та «Алфавітним покажчиком назв праць Ю. Бондаренка».

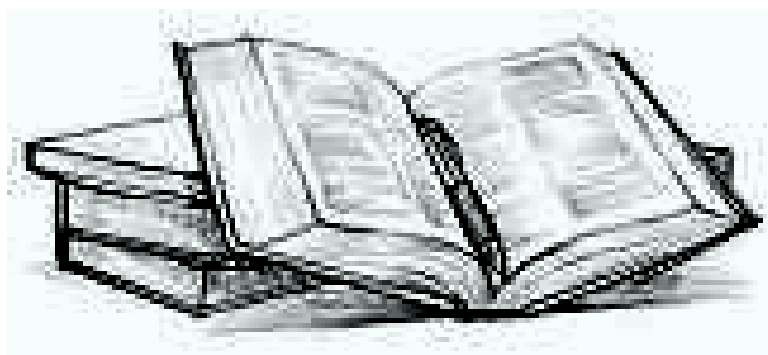
Видання розраховане на науковців, викладачів філологічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів та методистів, студентів, магістрантів та аспірантів, працівників бібліотек. Воно може бути використане у науково-дослідній, науково-методичній, науково-педагогічній, навчально-виховній діяльності та професійній діяльності.

Електронне видання біобібліографічного покажчика доступне на сайті бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя <http://library.ndu.edu.ua>

СЛОВО ПРО ВЧЕНОГО ТА ПЕДАГОГА

*Олександр Забарний,
заслужений працівник Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних
наук, доцент, член НСПУ*

Слово про колегу

Писати про доктора педагогічних наук, професора Ніжинського державного університету Юрія Івановича Бондаренка мені легко й водночас відповідально. Легко тому, що знаю його вже більш як тридцять років спільної роботи на кафедрі української літератури, методики її навчання та журналістики уславленого Гоголівського вишу, яку він очолює. Ми друзі, колеги, вихованці однієї науково-методичної школи, яка сформувалася в Україні на початку 2000-их років ХХІ століття. Нас багато що об'єднує. Ми випускники філологічного факультету Ніжинського державного ордена Трудового Червоного Прапора педагогічного інституту імені М. В. Гоголя, щоправда я закінчив його у 1977 році, а Юрій Іванович у 1985. Вихованці літературної студії уславленого педінституту, якою керував на той час член Спілки письменників СРСР, літературний критик Павло Олександрович Сердюк. Отож, у нас багато спільного: викладачі, наставники, наукові уподобання та інтереси, літературне захоплення.

Відповідально ж тому, що за такий тривалий час спілкування є небезпека втратити щось головне, визначальне, те, що, власне, і формує стрижневу основу людини. Тому почну з головного..., ми – друзі! Визначальними рисами в наших стосунках є взаємоповага, спільність наукових інтересів, повага до думки один одного, а ще відданість обраній професії, бо за своєю суттю ми – учителі. Доля звела нас у далекому вже 1992 році на кафедрі методики викладання мов і літератур Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя, якою керувала кандидат педагогічних наук, доцент Світлана Панасівна Лукач. Наша кафедра стала другою в межах профілю, яка була створена в педагогічних навчальних закладах України. Першою, як і годиться флагману, є кафедра Київського державного педагогічного інституту імені Михайла Драгоманова. Аспірантом останньої і був Юрій Іванович Бондаренко.

Два міські юнаки, молоді вчителі, які вже мали досвід роботи в сільських школах, зустрілися в затишку наукової кафедри. Я не випадково наголошую на цьому, бо це визначально... Мене зрозуміє тільки той, хто щоденно підхоплювався на перший приміський автобус, щоб дістатися до села й о 8-30 зайти до класу та привітатися: «Доброго дня, діти!». Це – вагомо! Юрій Іванович і до сьогодні не зрадив учительському покликанню.

Світлана Панасівна взяла за правило брати на кафедру лише тих педагогів-методистів, які мали досвід практичної роботи в школі. Так зі шкіл міста прийшли на кафедру досвідчені викладачі Людмила Сергіївна Лушнік, Лінда Сергіївна Пасічник, Галина Іванівна Лисенко, а поряд з ними науково мотивована молодь: Юрій Бондаренко, Лариса Мисник, Любов Драчук, Олександр Забарний...

Нас об'єднувало палке бажання творити, долучатися до основ методики як педагогічної науки, шукати нові витoki методичних систем. Це бажання сформував у нас вікопомний наш учитель і наставник, кандидат педагогічних наук, доцент Петро Матвійович Дробот, який у наші студентські роки викладав «Шкільний курс методики навчання літератури», а продовжуючи працювати на кафедрі, уважно стежив, чи добре ми опанували його науку.

Ми не лише опанували й уже мали певний досвід роботи, ми були закохані в неї, бо розуміли її важливість для розвитку української школи. Методика викладання української літератури – наука порівняно молода, вона не мала навіть століття свого розвитку. Імперські амбіції нашої північної сусідки, нині країни-агресорки, були підпорядковані лише одній меті – нищити усе українське. Перший підручник з методики, написаний українським вченим, професором Олександром Дорошкевичем, побачив світ у 1921 році, а вже у 1925 році, за наказом союзного міністерства, був заборонений, вилучений із бібліотек, а самого вченого репресували... У криваві 30-ті роки ХХ століття, «епоху розстріляного Відродження», було фізично знищено 148 українських письменників, цвіт української літератури, а ще кілька сотень було репресовано і кинуте до радянських таборів. З 62 вчених-мовознавців, членів Академії наук України, 60 репресовано. Тож про який розвиток науки могла йти мова?! Коли запорукою професії ставало власне життя...

Лише на початку 60-х років ХХ століття, у час «хрущовського потепління», українська методика літератури зробила свої перші кроки на шляху становлення. Науковим центром її був Київ. Учені-методисти згуртувалися тоді у двох наукових лабораторіях: у Київському державному

педагогічному інституті імені М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова) навколо першої жінки-доктора педагогічних наук, професорки Тетяни Бугайко, вихованки Ніжинського педагогічного інституту. На кафедрі тоді почали працювати згодом корифеї української методичної науки: Євген Пасічник, Петро Хропко, Олександра Бандура. Друга наукова лабораторія була заснована в Українському науково-дослідному інституті педагогіки (УНДІП) під орудою академіка Олександра Мазуркевича. У лабораторії працювали Всеволод Неділько, Ніла Волошина, Олександр Біляєв, Зоя Шевченко. Це були наші вчителі, наукові наставники..., саме вони підготували нову плеяду вчених-методистів, які у 2000-х роках вже нового ХХІ століття продовжили розвивати методичну науку. Це доктори педагогічних наук, професори Анатолій Ситченко (Миколаїв), Світлана Жила (Чернігів), Ольга Куцевол (Вінниця), Ганна Токмань (Переяслав-Хмельницький), Василь Шуляр (Миколаїв), Ольга Слоньовська (Івано-Франківськ), Таміла Яценко, Олександр Міхно (Київ), Василь Пахаренко (Черкаси). До цієї плеяди належить і мій дорогий колега, Юрій Бондаренко (Ніжин).

У науку Юрій Іванович увійшов стрімко і впевнено... Переконаний, що причиною цього успіху стали його наставники (науковим керівником кандидатської дисертації був доктор педагогічних наук, професор Євген Андрійович Пасічник; науковим консультантом докторської дисертації – доктор філологічних наук, професор Володимир Федорович Погребенник), а ще його широкі, багатопланові наукові знання та уподобання. Із них він зумів обрати головне, актуальне, сконцентруватися на ньому, визначити чіткі критерії теоретичних положень, апробувати їх на практиці, обговорити у науково-методичній періодиці, а вже потім вийти на наукове узагальнення.

Свій шлях у науці Юрій Бондаренко розпочав у 1993–1996 роках, навчаючись в аспірантурі Київського національного педагогічного інституту імені Михайла Драгоманова. У 1997 році захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю 13. 00. 02 – методика навчання (українська література) та здобув науковий ступінь кандидата педагогічних наук. Тема наукового дослідження була надзвичайно актуальною – «Формування в учнів активної настанови на національне відродження України в процесі вивчення творчості поетів-шістдесятників». Це одна із магістральних проблем тогочасної української школи. Формування національної самосвідомості молодого покоління незалежної держави стало соціальним замовленням України, адже йшов лише

п'ятий рік омріяної незалежності. І це державне замовлення, як показала подальша історія України, було успішно реалізоване. У 2000 році Юрій Іванович здобув звання доцента кафедри методики викладання української мови і літератури. А в 2003 році, у столичному видавництві «Академія», побачила світ перша книга подружжя Алли і Юрія Бондаренків «Час вибору. Вивчення творчості Василя Стуса у школі». Я глибоко переконаний, що це навчальне джерело стало одним із найкращих методичних посібників українського літературознавства наступних років і не втратило своєї актуальності донині.

Із 2006 до 2009 року доцент Юрій Бондаренко перебував у докторантурі Київського національного педагогічного університету. За тему наукового дослідження обрав проблему «Теорія та практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи» (науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Володимир Федорович Погребенник). У 2010 році успішно захистив докторську дисертацію та здобув науковий ступінь доктора педагогічних наук, а у 2012 році вчене звання професора. Його науковий доробок становить понад 150 наукових праць, опублікованих у фахових виданнях України та зарубіжжя. Серед них наукові монографії та посібники: «Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи» (2009), «Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу: теорія і практикум» (2012), «Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум» (2015), «Загальна модель шкільного навчання української літератури» (2017) та інші.

Цілком зрозуміло, що як колега я ґрунтовно опрацював і проаналізував науковий доробок мого товариша. Радів виходу кожної його наукової публікації, які часто ми обговорювали, а тому з впевненістю можемо заявити: Юрій Іванович – цікавий і самобутній учений-новатор, якому притаманні риси глибокого аналітика, вдумливого практика, талановитого популяризатора. Науково плідними стали роки його педагогічної діяльності. Учений-методист намагається розширювати діяльнісне поле уроку літератури, постійно пропонує педагогам України нові види роботи, які є продуктивними для розвитку учнів. У центрі уваги науковця перебувають шляхи шкільного аналізу літературного твору. Юрій Іванович – автор ідеаційно-концептуального аналізу, основною метою якого є формування світогляду школярів. Він є розробником багатьох

варіантів пообразного аналізу. У полі наукових інтересів ученого проблема уроку літератури як дидактичної структури. Така плідна наукова праця отримала визнання колег. Рішенням Ученої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя професор Юрій Бондаренко висунутий на здобуття наукової премії імені Григорія Вороного Чернігівської обласної державної адміністрації за 2023 рік, з чим я його сердечно вітаю.

І всі ці роки професор Юрій Бондаренко не полишав учительської роботи. Залюблений у школу, рідну українську літературу, допитливі очі школярів Юрій Іванович пов'язав свій педагогічний шлях із Ніжинським обласним педагогічним ліцеєм, який був створений при Ніжинському педагогічному інституті ще у 1993 році. Пов'язавши свою долю з ліцеєм для обдарованої молоді ще в часи навчання в аспірантурі, Юрій Бондаренко й до сьогодні лишається відданим обраному покликанню. Це про таких, як він, визначний український педагог Василь Сухомлинський сказав: «Серце віддаю дітям!». Працюючи в системі загальноосвітньої школи, професор Ю. Бондаренко отримав чудову можливість адаптувати свої наукові знання та гіпотези в практику української освіти. Для нього ліцей – це своєрідна науково-методична лабораторія, яка дозволяє йому втілювати у практику життя найсміливіші наукові проекти. Його педагогічна діяльність високо оцінена державою. Він має звання «учитель-методист», нагороджений численними Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, обласного управління освіти. Але найголовніше те, що його ЛЮБЛЯТЬ УЧНІ і поважають батьки та колеги.

Юрій Іванович працює й у галузі літературознавства. Ураховуючи особливості художньо-історичного моделювання, він здійснив авторське прочитання творів багатьох українських письменників: повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького, казки «Фарбований Лис» та поеми «Мойсей» І. Франка, повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського, роману «Сонячна машина» В. Винниченка, повісті-поєми «Поza межами болю» О. Турянського, роману «Марія» У. Самчука, роману «Диво» П. Загребельного, роману «Берестечко» Л. Костенко, поезії В. Стуса, новелістики М. Хвильового... Цей перелік можна продовжувати.

Та повернуся до наших дружніх стосунків... Отож, захистивши майже одночасно кандидатські дисертації зі спеціальності 13.00.02 (методика літератури), ми розійшлися різними дорогами. Юрій Іванович продовжував підкорювати вершини науки, долаючи усі перешкоди, які траплялися на його нелегкому шляху. Мене ж доля повела іншою, не менш складною дорогою –

адміністративною. Працював у рідному університеті завідувачем навчального відділу, проректором із гуманітарних питань і виховної роботи, проректором із навчально-методичної роботи; з 2003 до 2018 року очолював філологічний факультет Гоголівського вишу. Та увесь цей час ми продовжували бути членами однієї кафедри, викладали свою улюблену навчальну дисципліну і завжди, збираючись за гостинним кафедральним столом, підіймали третю чарку: «за шалене кохання до нестями і методику як науку...».

Працюючи тривалий час деканом факультету, мені довелося пізнати ще одну грань педагогічного таланту Юрія Івановича – організаторську. Із 2010 року колеги обирали професора Ю. Бондаренка завідувачем кафедри. У зв'язку з численними реорганізаціями змінювалися назви кафедри, її чисельний склад, відкривалися нові спеціальності, розширювалися наукові горизонти ..., незмінним лишався керівник. У чому ж феномен професора Бондаренка? Перш за все, у вродженій толерантності і доброті. Це не заважає бути йому вимогливим, поступальним, принциповим, але за своєю сутністю він добра й об'єктивна людина. Посада декана дуже часто змушувала мене шукати компроміс у вирішенні складних виробничих питань, і я вдячний Юрію Івановичу, що він з розумінням ставився до цього.

Ми завжди добре розуміли один одного, а тому за багато років спільної роботи не мали жодних конфліктів. Проте професор Бондаренко є людиною принциповою та безкомпромісною (особливо в питаннях наукової доброчесності). Усі поставлені виробничі завдання він виконував якісно та своєчасно, цього ж вимагав і від підлеглих. Атмосфера на кафедрі завжди була товариська, а тому колеги з розумінням ставилися до його вимог. Професор Юрій Бондаренко – людина творча й ініціативна. Очолювана ним кафедра стала ініціатором проведення Всеукраїнської наукової конференції «Бугайківські читання», на яку щороку з'їжджалися вчені методисти з усіх куточків України. Проведено шість таких наукових конференцій, остання у 2018 році. Після чергового реформування, коли до структури кафедри долучили ще дисципліни курсу історії української літератури, журналістики та історію української культури, науковці зорганізували і стали проводити нову Всеукраїнську конференцію «Літературна творчість вихованців Ніжинської вищої школи: гуманітарний дискурс», яка також набула широкої популярності в Україні. Проведено уже два таких наукових зібрання. Та це й не дивно, адже за більш як двохсотлітню історію Ніжинської вищої школи понад 500 її випускників залишили свої друковані твори в скарбниці української культури. Лише у ХХ

столітті 86 літераторів і літературознавців були прийняті до лав Спілки письменників України. Серед них – Шевченківські лауреати Євген Гуцало, Юрій Збанацький, Леонід Горlach; відомі письменники українського зарубіжжя – Ольга Мак, Леонід Полтава, літературознавці Петро Одарченко та Іван Кошелівець. Поле для наукових досліджень широке...

Серед цих вихованців вишу, які «грішать красним письменством», і автор цих рядків, і герой цієї оповіді. Юрій Іванович пройшов свою стежку на ниві поетичній й упевнено долає мистецький шлях як літературознавець і прозаїк. Він автор двох збірок художньої прози – «Фарца» (2017) та «Шахтар 1:1 «Бешекташ» (2019). Це збірки оповідань, написані в стилі «хімерної прози».

У першій своїй книзі *Юрій Іванович* (літературне псевдо) виявив себе як неперевершений оповідач, майстер фантастичного сюжету. У найкращих традиціях Юрія Щербака та Євгена Гуцала він змалював життя українського провінційного містечка з його вадами та здобутками. Вийшло цікаво, самобутньо і напрочуд актуально. Книга відразу завоювала численну аудиторію прихильників, отримала багато позитивних відгуків критиків. Друга книга автора додала нових барв до мистецької палітри письменника. Юрій Бондаренко значно додав у глибині авторського сприйняття світу. Він став більш переконливим, саркастичним, виразніше окреслив свою авторську позицію. Його твори викликали жваве зацікавлення як у дослідників літератури (Ганна Токмань, Оксана Капленко, Людмила Остапенко, Людмила Матвеева), так і в літературних критиків (Анатолій Шкуліпа, Олександр Гадзинський, Лесь Хонда). Проте, на мою думку, автор лише на початку письменницького шляху, а тому найкращі його твори ще попереду. Я дуже на це сподіваюсь.

На життєвому шляху моїм другом Юрієм досягнуто багато, реалізовані усі найсокровенніші мрії, і велика заслуга у цьому належить його родині. Свою дружину, а відтак і свою Долю, Аллу, Юрій Іванович зустрів ще у студентські роки. Прийшов на засідання літературної студії, читали вірші, юнакові сподобалися вірші білявки-першокурсниці. Вирішив їй про це сказати..., підійшов, відрекомендувався: «Бондаренко Юрій Іванович». А у відповідь – «Бондаренко Алла Іванівна». Вони виявилися людьми не лише з однаковими прізвищами та по батькові, а й з однаковим світосприйманням, уподобаннями, духовними запитами... Саме про таких кажуть: «Їх поєднала Доля!».

Алла Іванівна Бондаренко народилася на Сумщині, у містечку Кролевець, в учительській родині. Її мама, Поліна Миколаївна, у три роки навчила доньку

читати. З тих пір книга назавжди увійшла в долю юнки. Визначально рисою характеру Алли Іванівни є творча активність. Вона завжди має бути першою... Школу закінчила із золотою медаллю, інститут – з відзнакою, навчаючись в аспірантурі, а згодом і докторантурі – дочасно підготувала дисертації. Її наполегливості можна позаздрити. Нині доктор філологічних наук, професор Алла Іванівна Бондаренко – знаний в Україні мовознавець, авторка більш як ста наукових публікацій, монографій: «Текстово-світоглядні моделі художнього мово мислення ХХ століття» (2009), «Темпоральність у поетичній мові ХХ століття» (2013), «Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ століття» (2017). Наукові праці Алли Бондаренко друкувалися у зарубіжних виданнях Австрії, Німеччини, Болгарії, Угорщини, Румунії та ін.

З їхньої любові народилася донька Олеся, яка успадкувала від батьків любов до слова поетичного. Вона – лауреат кількох поетичних конкурсів, її твори друкувалися у колективних збірниках та антологіях України. Нині Олеся Бондаренко – аспірантка Кембриджського університету (Великобританія). Ось така родина у героя моєї оповіді. Непересічна родина нової української інтелігенції, яка стала складовою еліти нації.

Вітаючи свого друга і колегу Юрія Івановича Бондаренка з 60-літтям, хочу побажати йому міцного здоров'я, наукового довголіття, творчої енергії та нових життєвих перемог.

Ганна Токмань,
доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук,
професор, вчитель-методист (Переяслав)

ХАЙ НІЖИН ПИШАЄТЬСЯ, А УКРАЇНА ЧИТАЄ І ВЧИТЬСЯ! З ЮВІЛЕЄМ, КОЛЕГО, ТОВАРИШУ, ОДНОДУМЦЮ!

Вітаю Юрія Івановича Бондаренка з ювілеєм! Зичу Перемоги і подальших наукових, письменницьких, освітянських здобутків, ніжинського козацького здоров'я і крутівської стійкості й сили духу!

Юрій Іванович – мій прекрасний колега-однодумець, я пишаюся, що наша методична наука має такий високий інтелект, таке віддане Україні палке серце, таке дивовижне поєднання гострої новаторської наукової думки і досвіду щоденної вчительської праці. Сьогодні, у час війни проти московитів-загарбників, з особливою ясністю бачиш, наскільки актуальною є докторська дисертація Юрія Бондаренка «Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи» і відповідна монографія (2009), – дисертант закликав педагогів учити юнаків і юнок відкривати за художніми образами не тільки історичні події та постаті, а й філософію суспільного розвитку, філософію історичної долі України. Проблема смислу історії, порушена в дисертації, нині конче необхідна на уроках української літератури: слід відкрити смисл віковічного імперського духу московії і українського спротиву, волелюбства, прагнення до національної держави. Я як опонент на захисті підтримала усю концепцію Ю. Бондаренка, зокрема його науково обґрунтоване, художньо виправдане повернення ідеаційності на урок літератури, адже авторові вдалося, завдяки вміло розробленій методиці, подолати як сучасні помилкові стратегії безідейного викладання літератури, так і застарілі хиби ідеологізації уроку радянського кшталту. Запропоновано новий тип аналізу художнього твору в школі: історико-ідеаційний та його різновиди. Він сьогодні вкрай необхідний! Під час вивчення фольклору, літописів, письменників-класиків, представників діаспори, шістдесятників, сучасників має оприявлюватися ідея любові до України,

ненависті до її ворогів, боротьби за її незалежність, – ця ідея об’єднує національну літературу і водночас демонструє багатство образів, стилів, авторських «Я». Написане 2009 року про вивчення творів І. Багряного, І. Світличного, В. Стуса, Р. Андріяшика сьогодні набуло нових доказів: «Пропаганда [російсько-радянська – Г.Т.] базується на безглуздох смислових підмінах: загарбання називають визволенням, денаціоналізацію доцільністю з погляду прогресу, заперечують очевидні речі – зокрема, факт існування українців як народу...» [1, с. 135]. А яка важлива думка про філософію «вживленості» особи в історичну дійсність у творах Ліни Костенко: «Л. Костенко утверджує думку: людина, «вживлена» в історію, здатна виробляти цінності, які скерують її до майбутніх перемог, вона засвоює історичний досвід, знаходить в ньому те, що кристалізує її внутрішнє єство, допомагає формувати власну поставу» [1, с. 145]. Саме до такого, сутнісного, актуального, пов’язаного з реальністю за вікном класу тлумачення творів закликає науковець.

Докторська дисертація, як і весь набуток Бондаренка-вченого, – це методична наука сьогодення й майбутнього, до її досягнення широкому педагогічному загалові ще слід дорости, науковець-інтелектуал інтегрував у предметну дидактику знання з філософії історії, теорії літератури, культурології. Він зробив нашу нібито просту прикладну науку модерною, відкритою до розвитку, захоплювально-цікавою. Дякую шановному професорові за кардинально новий, плідний внесок!

Розум Юрія Івановича невичерпний: його любов до української літератури й прагнення зробити рідну націю нацією читачів утілюються в праці з висвітленням різноманітних питань як української літератури, так і методики її вивчення. Студент, котрий опанує їхню сутність, стане сучасним учителем з розкутою думкою і відданим Україні серцем; учитель, озброєний Бондаренковими ідеями, стане мудрішим, набуде стереоскопічного бачення художнього твору, пристрасності у відстоюванні позиції. А школярам, яким він дає уроки, просто пощастило: світоч науки світить кожному з них особисто, спілкується по-дружньому широко, спонукає до духовного зростання.

У 2010 – 2020-ті роки учений запропонував розв’язання низки проблем, – серед них: вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору, характеристика образів-персонажів, словесно-стильовий, -образний, -жанровий аналіз тексту, вивчення філософської проблематики – філософії життя, екзистенціалізму, педагогіка співробітництва на уроках літератури, ейдетика, «мозковий штурм», дидактичні ігри, експериментальна учнівська робота,

висвітлив навіть таку екзотичну тему, як «Формування математичної компетентності в процесі шкільного навчання художньої літератури». Повернувшись у науковий обіг спадщину методиста В. В. Данилова (1881-1970). Запропонував узагальнювальну, комплексну методичну концепцію в монографії «Загальна модель шкільного навчання української літератури» (2017). Крім практичного, ці праці мають теоретичне значення: наукова молодь підхопить ідеї метра – і наука рушатиме вперед, а значить поліпшуватиметься система мовно-літературної освіти в нашій багатостраждальній, проте нескореній Україні, яка воює і вірить у Перемогу.

Юрій Бондаренко як особистість має несподівану для колег, звиклих до строгої академічної думки науковця, дивовижну грань – письменницький талант новеліста: світ побачили збірки малої прози «Фарца» (1917) – видана під псевдонімом Юрій Іванович, «“Шахтар” 1:1 “Бешикташ”» (2019). У них ми зустріли митця-європейця, філософа-екзистенціаліста, абсурдиста, іроніста, майстра гри у сенсі «Номо Ludens», діалогіста-спадкоємця національної та зарубіжної традицій, автора з яскравим індивідуальним стилем. Мала честь і задоволення досліджувати такі аспекти творчості Ю. Бондаренка, як екзистенціальність смислів, фантастично-іронічна поетика, філософський і художній абсурдизм, контекст європейської філософії і літератури, мистецька відповідність до теорії гри Йогана Гейзінґи. Безсумнівно, продовжу свої прочитання, насолоджуючися інтелектуально насиченими та естетично оригінальними (з традицією химерної прози, постмодерними «вибриками», глибинним зв'язком з європейським дискурсом) текстами. Дякую шановному авторові за матеріал для дослідження й книжку для вечірнього читання.

З роси і води, ювіляре з юнацьким сміливим розумом, дарованим Богом талантом, серцем, відданим Україні – її літературі та освіті. Хай таланить!

Література

1. Бондаренко Ю.І. Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи: монографія. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 351 с.

*Ольга Лілік,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови і літератури
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка*

Слово про колегу

Так узвичаїлося: аби збагнути, що тобі поталанило бути в доцентровому колі людини-науковця, тобі доведеться пройти етап професійного становлення, набути наукового й педагогічного досвіду, життєвої мудрості. Адже поцінування та пошанування імені науковця вимагають, щоб педагогічні ідеї, теоретичні знання й практичні рекомендації, якими він безкорисливо й щедро ділиться з усіма, стали в певний момент знаковими та значущими саме для тебе. Українська методична наукова школа багата на визначних персоналій, з-поміж цієї когорти яскравою зіркою сяє ім'я Юрія Івановича Бондаренка – подвижника педагогічної науки, науковця-теоретика й педагога-практика.

Мені пощастило знати Юрія Івановича як суворого, але справедливого рецензента моїх наукових публікацій і дисертаційних досліджень, колегу-однодумця, який завжди готовий прийти на допомогу, підтримати й порадити, поділитися досвідом (його змістовні поради й зауваження стали нам у пригоді під час розроблення й акредитування освітньо-професійної програми 014.01 Середня освіта. Українська мова і література), невтомного організатора й активного учасника різноманітних науково-практичних конференцій.

Толерантність, висока культура наукового спілкування, а водночас готовність послідовно й виважено відстоювати власну наукову і професійну позицію – такі риси притаманні Юрію Івановичу Бондаренку. Відповідальний, виважений, увічливий, він по-справжньому зацікавлений допомогти колегам та студентам у їхніх щоденних клопотах: мої колеги пригадують, що також неодноразово зверталися до Юрія Івановича щодо проходження стажування, упровадження матеріалів дисертаційних робіт, рецензування навчальних і робочих програм, фахових публікацій, консультування з організаційних і методичних питань. Це людина, у якої слово не розминається з ділом. Саме на таку позицію (взаємної підтримки, конструктивної співпраці, здорової

конкуренції) він орієнтує й увесь колектив кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики, яку очолює упродовж тривалого часу.

Не одне покоління студентів, аспірантів, кандидатів і докторів наук завдячує науковій прозорливості та щирій підтримці Юрія Івановича Бондаренка. Його праці («Загальна модель шкільного навчання української літератури», «Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум», «Методика шкільного вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору: теорія і практикум», «Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу» є найкращим свідченням невтомного творчого горіння, коли думка пульсує, народжує нові концептуальні ідеї, спонукає тебе до розмислів, до критичного осмислення власних скромних припущень.

Я надихаюся його працездатністю, для мене Юрій Іванович Бондаренко є взірцем науковця, готового до постійного невтомного наукового пошуку, продукування нових ідей і сенсів, критичного осмислення власних напрацювань і наукових праць колег-дослідників, до яких завжди ставиться з повагою.

Хочу подякувати Юрію Івановичу Бондаренку за підтримку, допомогу, мудрі поради й конструктивні зауваження. Для мене він є взірцем справжнього українського науковця й педагога, який загальнолюдською зрозумілою мовою звертається до сучасників та майбутніх поколінь дослідників, апелює до моральних цінностей, спрямованих на забезпечення виживання українців на різних світоглядних позиціях, духовне зміцнення та протистояння всім негараздам, подолання всіх труднощів та історичних викликів.

К. Д. Ушинський стверджував, що якщо людина вдало обере собі справу і вкладе в неї всю свою душу, то щастя саме відшукає її. Бажаю Юрію Івановичу, щоб успіх і щастя супроводжували його в усіх його починаннях, щоб насаги на наукову, творчу й педагогічну діяльність вистачило ще на довгі роки, щоб всі найсміливіші задуми безперешкодно втілювалися і давали натхнення на продукування нових ідей!

Многая літа! Хай здоровиться та працюється, Юрію Івановичу!

Наталія Гоголь,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Людина педагогічної праці

Чарівної золотостиглої осінньої пори, коли так хочеться ковтнути тремтливого вересневого повітря, народилася Людина, яка сама себе зробила і звеличила – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, методики її навчання та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя **ЮРІЙ ІВАНОВИЧ БОНДАРЕНКО**.

Шановний Юрію Івановичу! Прийміть щирі вітання з нагоди Вашого ювілею – 60-річчя від дня народження!

Давно знаю і глибоко шаную Вас як багатогранного, талановитого вченого, невтомного дослідника, непересічного педагога-словесника. Ваш життєвий шлях, багатолітня творча діяльність є яскравим взірцем самовідданого служіння Батьківщині, народові, вітчизняній науці та освіті. Ваш педагогічний хист, мудрість і досвід завжди сприяють розвитку науки та освіти в Україні. Упевнена, що цей святковий день Ви зустрічаєте сповненим сил, творчої енергії та натхнення для підготовки здобувачів освіти, як учнів, так і вчителів-словесників, в ім'я благого розвитку нашої держави.

Шановний Юрію Івановичу, Ви належите до когорти визначних представників наукової та педагогічної спільноти, які уособлюють споконвічне прагнення особистості до розвитку й самовдосконалення, творчого пошуку та самореалізації. За Вашими плечима цікаве, наповнене, діяльне життя, яке підтверджує інтелектуальність, інтелігентність, духовну елітарність, відкритість Вашої особистості як еталону Людини педагогічної праці. Оглядаючи життєвий шлях ювіляра, бачимо, як органічно ладнається до його постаті твердження про те, що бажання служити загальному благу повинно неодмінно бути потребою душі, умовою особистого щастя.

Шановний Юрію Івановичу, нині Ваш потужний науково-практичний потенціал успішно реалізується у вихованні інтелектуальної еліти країни, у

підготовці кваліфікованих кадрів для шкіл, ліцеїв та гімназій і є надійним підґрунтям для дійового поступу методики навчання української літератури. Упевнена, що Ваш талант ученого й методиста, мудрість та активна життєва позиція й надалі слугуватимуть усебічному розвитку літературної освіти.

У сучасних умовах розбудови Нової української школи на часі Ваші науково-методичні праці, в основу яких покладено ідею вивчення української літератури на основі всебічного осягнення здобувачами освіти художнього втілення національного ідеалу людини й соціуму, духовних цінностей народу у творах, напрямках і течіях літературного процесу. Напрочуд актуальними нині є Ваші настанови щодо вивчення української літератури на філософсько-історичних засадах, оскільки історично сформовані підходи до осмислення дійсності, виражені в ідеях Бога, людини, соціуму й нації, визначали і продовжують визначати духовно-філософські пріоритети людства.

Дорогий Юрію Івановичу, дозвольте подякувати Вам за плідну співпрацю з кафедрою української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, щире вболівання за педагогічну науку та методику навчання української літератури.

Колектив нашої кафедри та я особисто щиросердно бажаємо Вам здорового довголіття, омріяної Перемоги та плідної праці в мирі й шанобі на благо своєї Вітчизни! Нехай ця урочиста подія стане сходинкою до нових здобутків, додасть Вам сил та енергії у всіх добрих починаннях в ім'я розвитку високоосвіченої потужної України! Хай множиться Ваш науково-педагогічний доробок і утверджується в духовному просторі України та світу!

Божої благодаті Вам і Вашій родині на многая літа!

Олексій Гальонка,

*доцент кафедри філологічних дисциплін та
методики їх викладання Чернігівського обласного
інституту післядипломної педагогічної освіти
імені К.Д.Ушинського*

***

Серпень тисяча дев'ятсот вісімдесят першого року. Старовинний Ніжин гостинно зустрічає юнаків і дівчат, випускників шкіл Чернігівщини, котрі приїхали вступати до уславленого навчального закладу – Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. Білоколонний красень потопає в буйній зелені лип, що оточують його. Йду алеями тінистого графського парку, згадую свої студентські роки, проведені тут...

А тепер приймаю вступні іспити майбутніх студентів. Саме тоді ми й познайомились із Юрієм, котрий вступав на філологічний факультет, а ми з Володимиром Павловичем Крутиусом, доцентом інституту, кандидатом філологічних наук, приймали в нього іспит з української мови й літератури. Нас приємно вразили змістовні й глибокі відповіді абітурієнта Юрія Бондаренка.

І ось пролітають літа за літами: роки навчання, вчителювання в школах Ніжинського району, викладацька діяльність в інституті. Я в ті роки завідував кабінетом української мови й літератури Чернігівського обласного інституту вдосконалення вчителів.

Зацікавленість методикою української літератури покликала Юрія Івановича до аспірантури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. У тисяча дев'ятсот дев'яносто сьомому році він під науковим керівництвом професора, доктора педагогічних наук Євгена Андрійовича Пасічника успішно захистив кандидатську дисертацію з методики української літератури, згодом у дві тисячі десятому році Юрій Іванович отримує ступінь доктора педагогічних наук.

У колі наукових інтересів професора Ю. І. Бондаренка проблеми загальної моделі шкільного навчання української літератури, методики вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору, застосування

методико-літературних аспектів особистісно зорієнтованого навчання, словесно-образного й словесно-жанрового аналізу літературного твору.

З приємністю і вдячністю згадую роки співпраці (а я тоді обіймав посаду проректора з науково-методичної роботи інституту) з Юрієм Івановичем під час обласних олімпіад з української мови й літератури, різноманітних конкурсів, всеукраїнських і міжрегіональних науково-практичних конференцій, семінарів, дискусійних столів, творчих майстерень, майстер класів, що проводяться Чернігівським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. Учасники цих заходів з великим зацікавленням сприймають його виступи й лекції з актуальних питань методики української літератури.

Свій ювілей завідувач кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики, професор, доктор педагогічних наук Юрій Іванович Бондаренко зустрічає в розквіті творчих сил, активно продовжуючи працювати в царині розбудови нової української школи.

*Анатолій Шкуліна,
письменник, член Національної Спілки письменників
України, лауреат обласної літературно-мистецької
премії ім. М. Коцюбинського*

ВІД ХИМЕРИ ДО ХАЛЕПИ: ОЦЕ ЖИЗНЬ!

БОНДАРЕНКО
Юрій Іванович
13 вересня 1963

Шлях у літературу не такий уже й легкий, як багатьом здається. Мовляв, що там складного? Береш ручку і пишеш... Це ж не траншеї копати... Не каміння на гору тягати... Ага, точно так воно і є... Якщо є про що писати. А як немає? А страшенно хочеться бути «писателем».

Пригадую Юру Бондаренка ще хлопчаком. У міру несміливий і сором'язливий, внутрішньо-усміхнений (що не зразу й помітиш), та й заглиблений скоріше сам у себе, аніж у ті проблеми, які його обсідали, як оси, через якусь там критику його перших опусів.

Починав, як і переважна більшість молодих, із поезії. І вона йому не вдавалася – теж як і переважній більшості тих, хто пробує себе в красному письменстві. Він звик думати, обмірковувати все, старанно обсмоктувати зусібч факти, як персикову кісточку, що потім дуже пригодилося йому в написанні літературознавчих статей і монографій, а в поезії, якщо вона, як весняна повінь, прорвала шлюзи, треба блискавично записувати... Поки не забув... Поки не вирвалася жар-птиця з твоїх рук – тільки її й бачили.

Муки творчості, як і шляхи Господні, неісповідимі.

Безконечне думання приводило його в бібліотеку, змушувало шукати, занотовувати, а потім зіставляти й аналізувати.

Так і дошукався до кандидатської дисертації, яку успішно захистив, коли вже майже до половини четвертого десятка на персональному календарі настукало.

«Формування в учнів активної настанови на національне відродження України в процесі вивчення творчості поетів-шістдесятників»... Для багатьох,

можливо, це звичайнісінькі слова, а вони йому в глибину борозенок на чолі в'їлися, бо тільки сам достеменно знає, скільки туди вкладено безсонних ночей, в оте безневинне ніби формування.

Не стала винятком і докторська, яку захистив через тринадцять років.

«Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи» – це лише науковцям, хто долав подібну дорогу, під силу осягнути той обсяг літератури, який довелося перелопатити, обґрунтовуючи кожную мотивацію при висвітленні теми.

Справді, не до літератури при такій завантаженості. Тим більше – на хліб насущний треба ж десь заробляти! А душа вперто не хотіла вилітати з тих священних стін, де їй полюбилось витати ще зі студентських років і де вона ніколи сама не літала, а знаходила собі в напарники то Миколу Гоголя, то Євгена Гребінку... А то враз до Євгена Гуцала перекочувувала... І ніби перекидала невидимий місточок до іншої творчості... Не однією ж поезією... Як і хлібом...

Пригадую, робив короткі зауваження на перші вірші, які Юра сором'язливо мені показував...

Уважно слухав, проте мимо мого ока не проскакувало оте його невимовлене «Гм, що ви мені говорите?.. Наче я сам не знаю».

Тепер, маючи в руках дві книжки його химерної прози, гадаю, що саме з отого самоскептичного «гм» й починалася його дорога в літературу, де він найповніше себе й реалізовує.

Для серйозної людини думання ніколи безслідно не зникає. Воно неодмінно знаходить ті борозенки, у яких найліпше приживуться його зернинки, проростуть і порадують обнадійливими сходами.

Як правильно сказав американський поет-філософ Ральф Емерсон (1803–1882): «Світ розступається перед людиною, яка знає, куди йде».

Юрій Бондаренко ніколи не сумнівався у виборі дороги. Дорогою – траплялося. Та не в тому розумінні, щоб її змінити. А щоб удосконалити ходу!.. Поліпшити!.. Врешті-решт розширити!.. Щоби й іншим прибавлялося простору – не тільки йому.

Нарешті й дерева стали значимішими обабіч цієї дороги. То не помічав їх тривалий час, чи скоріше вдавав, що не помічає, бо не було коли милуватися їхнім благоговійним перешумовуванням.

Химерна проза... Що ж це за диво таке? А все не так уже й складно. Це такий піджанр прози, у якому розповідається про неймовірні події, де реальне поєднується з фантастичним або умовним. При написанні письменник користується засобами іронії, гротеску, навіть театральності – з елементами фольклорної та міфологічної поетики. У «химерних» творах відбуваються дивовижні метаморфози з персонажами, зміщення подій у часі та просторі. Проте від визначення до фактичного розуміння – незбагненна дорога.

Кандидат педагогічних наук Олександр Забарний (1956 р. н.) допомагає розібратися: «Автор змушує нас переоцінювати життєві цінності, нові шукати художні орієнтири у цьому світі хаосу і абсурду. А що головне, він спрямовує нас шукати у людині людське».

Треба сказати, що письменники переважно тільки цим і займаються. Проте, часом, їм цілого життя не вистачає, щоб досягнути мети. А в одному оповіданні – тим більше. Хіба лише крапельку.

Зрештою, я не витримав і заглибився в оповідання Юрія Бондаренка конкретніше.

Через деякий час із мене мимоволі вирвалося оте ж саме великомудре й нікому не підзвітне «гм». І згадався раптом всесвітньо-визнаний правдогон барон Мюнхгаузен із роману німецького письменника Рудольфа Еріха Распе (1736–1794). І тут же від нього й світла паралель проклалася – до Юрія Бондаренка: такий же самий...

І я враз уявив, як він підігнув плечі від скромності: все-таки паралель геніальна!

А й правда: намолов сім мішків вовни і всі неповні... Це ж треба зуміти! Згадав «Позиченого чоловіка» Євгена Гуцала (1937–1995)... Там Хома Прищепка теж умів почудити, але щоб отак відкрито-оманливо?..

Ну, і Юрко! – подумалось. Натуральний професор!

Але ж цікаво чеше, фантазер... Вигадник... Підбираю позитивні слова, щоб похвалити автора за доволі сміливу манеру його письма – і не знаходжу. Заглядаю в авторитетний словник, щоб підказав. Та де там? Із негативним відтінком – хоч одбавляй: гад, негідник, мерзотник, поганець, паразит, підлотник, личина, гадюка, змія, змії, капосник, пакосник, паршивець, барбос, нечестивець... Є ще й крутіші визначення, але навіть наведені мною самі собою відштовхуються. Юра – далеко не такий... Ні за якими характеристиками. Признатися, за звуковим звучанням і за тим, як його прийнято в народі використовувати, мене найбільше спокусило слово «гад», та я його зразу ж

відкинув. Написав «фантазер», потім уточнив «вигадник», але цих слів так мало, щоб передати моє непідробне захоплення Юрковою сміливістю в пошуках відчуття свіжих вітрів серед отих невинних, на перший погляд, побрехеньок.

І ще... Замість слова «фантазер» я б написав «молодець». Але в ньому нема отієї звивистості, яку б мені хотілося долучити до його значення, якоїсь такої бадьоро-задьористої спритності. Та найприкріше – не проглядається отой візерунок, як на спині в повзучого... І ніякою прикладкою тут його не доклеїти. От!

Знову звертаюся до Олександра Забарного: «Прагнення подати світ з позиції героя соціального «безчасся» (тобто злодія, бомжа, людини розгубленої, соціально незахищеної) змушує автора відмовитися від реалізму і творити сюжети постмодерністської свідомості. Він маніпулює своїми героями, вдається до іронічної гри з ними»...

Справді, маніпулює... Крутить, як циган сонцем... А може, ще й краще. Ось дивіться, куди може брехня завести... Двоє закоханих, дообіймавшись між затісними стелажми, привалилися в бібліотеці книгами, які працівники поклали, а тих двох так і не знайшли. Хто винуватий? Звісно, директор бібліотеки. Посадили. В тюрмі ув'язнені збунтувалися, що ні за що посадили. У книзі ж ті закохані віднайшлися! Отак і зникають усі по черзі в отой роман. І суддя, який не захотів пересуджувати, і начальник тюрми, який не хотів випускати на волю, і сто тридцять бандюганів, без яких спорожніла тюрма. Навіть письменник, у якого виникла можливість стати автором цього роману і завдяки цьому уникнути сірості в своєму письменстві.

Ось отака абракадабра, шановні. Та, завдяки цій сміливості, письменник несподівано став добрим генієм белібердистики!

А Юрій Бондаренко вмить став шанованим письменником. Спочатку – в Ніжині, потім – на Чернігівщині. А що в Україні ще мало хто дізнався, так це не його вина, а кричущий наслідок тієї проблеми, яка за останні десятиріччя розрослася в нашій державі, здається, неподоланною прірвою.

«Літературний прорив» – мов хто по-доброму наврочив і для самого автора.

В час рашистської навали не хотілось би цитувати Олександра Пушкіна, та він непогано сказав:

Сказка – ложь, да в ней – намьок,
Добрим моладцам – урок.

Безліч натяків робить і Юрій Бондаренко у своїх химерних проявах.

Але ж... Від химери до «Халепи» – один крок.

Прямо таки в епохальний матч між двома місцевими командами перетворився поєдинок, описаний в оповіданні.

Барон Мюнхгаузен, що застрибнув на гаряче ядро, випущене з німецької гаубиці по зухвалих рашистах, аж рот прикрив долонею від здивування: мовляв, я молот, а цей... Щоб ворота однієї команди розтягнули на всю ширину поля, а воротар і не помітив?.. А ворота супротивника – навпаки, зменшили, що й побачити неможливо...

А він меле, що й найвигадливіший коментатор словами захлинувся...

“Вантажівка вже не просто зсипала кавуни на футбольне поле – вони гепали нам просто по голові, ніби хотіли отямити, кололися й падали під ноги. Десь там один наскочив на невидиму стрілку часу – і вона знову зрушилась із місця. Ми вхопили цей момент якимось внутрішнім чуттям, своєю шкірою, серцем, спинним мозком і, не змовляючись, почали тікати з поля. Ми виповзали за межі стадіону, як гадюки. Між кавунами, крізь розтягнуті й стягнуті ворота, забиті й не забиті голи, офсайти й пенальті, трибуни й глядачів. Ми навіть не озиралися, сподіваючись, хоч другу половину життя присвятити собі”.

Оце матч! І самі не раді, що розпочали.

Химерна проза тим-то й цікава, що всі знають, що це – неправда, дурниця, причому відверто-глузлива, насмішкувата навіть, а ти на це безглуздя ще й свій дорогоцінний час витрачаєш, читаючи...

У тому ж то й магія слова. Знаєш, а відірватися не можеш. Бо хочеш якомога скоріше дізнатися, а куди ж та брехлива ниточка дов’ється? І як оповідач із позиції обманщика зійде?.. Як буде виправдовуватися?.. Чи не доведеться очі в Сірка позичати – і все йому з рук зійде?

Юрію Бондаренку пощастило. Досі його ніхто й брехуном не назвав, окрім мене. Та нехай уже вибачає. За що боролись, на те й напоролись, як мовиться.

А кандидат педагогічних наук Олександр Забарний ще й хвалить: «Відчувається, що виробленню індивідуального авторського стилю він приділяє велику увагу. Мова його творів літературна, професійно бездоганна. Мова ж героїв оповідок – персоніфікована, подекуди насичена жаргонізмами та сленгом, як того вимагає сюжет».

І далі: «...автор майстерно застосовує гротеск як засіб для зображення героя,.. «маленької людини».., передає духовний світ.., її емоції, переживання.., не лише за себе... удається до деперсоналізації, щоб підкреслити ницість «жертв системи».

І це правда. Хоч як би ми не прискіпувалися, як би не старалися до чогось придратися, та важливе найголовніше: Юрію Бондаренку все-таки вдається створити колоритний вітраж із суто своїх героїв.

Ми їх бачимо щодня, оцих безконечних обіцяльників, вигадників, маніпуляторів, кривдників... Їх – багато. Та нас же в рази більше! А ми роти пороззявляли і заворожено слухаємо оті бредні рябої кобили. Про здешевлення товарів, поліпшення обслуговування, увагу до працівників, відкриття нових робочих місць... Та мало про що!

Слово – не горобець. За ним ніхто й не подумає гнатися. Навіть кіт.

Та ж до химери сам Микола Гоголь надихає! Зайдеш у божественні стіни храму науки і вже тобі чортівня всяка ввижається. То в образі одного, то в образі іншого. Але ж які колоритні вигадники!.. Хочеш – не хочеш, а рука мимоволі потягнеться й самому брехнути. На папері, звісно, бо в житті Юрій Іванович не любить до такого мізеру вдаватися.

Тому, певно, й зганяє оскому до остогидлої фальші написанням все нових і нових творів.

Дві книжки – не межа. Тим більше, коли кров і не збирається зменшувати давно випробуваний градус кипіння.

Одночасно й твори інших письменників не забуває досліджувати... То, в контексті історичного регресизму, скрупульозно простежить народження екзистенціалізму в повісті-поемі Осипа Турянського «Поза межами болю», то, аналізуючи роман Костя Москальця «Вечірній мед», заглибиться в філософію життя. Чи зацентується на часі вибору, вивчаючи творчість Василя Стуса. Не обминує його й феномен вибору в романі Павла Загребельного «Диво». Твір нібито й давно відомий, та до проблеми формування історичної свідомості школярів – якраз. А Україна між космосом та історією – чом не привід помислити над сторінками роману-хроніки Уласа Самчука «Марія»?

Не менш приваблива феноменальна й рутинна історія у прозі Миколи Хвильового – в її надзвичайно привабливій зоні конфліктів і небезпек.

Не забувається й Чорнобильська Мадонна Івана Драча, притягуючи до себе новими імпульсами, що посилає до нас саме життя.

Ось отакі дві визнані паралелі Юрія Бондаренка! З одного боку – надто серйозний, вдумливий аналітик літератури, методист її вивчення в навчальних закладах України. А з іншого – не менш натхненний вигадник. Дві рейки колією, а поїзд-то – один! Постукує колесами, пихтить, набирає швидкість...

Воістину: поряд живуть, а одне одного мовби й не бачать.

Бо одне іншому не заважає, а тільки підхльостує, спонукає до щоденної активізації творчих дій.

А коли стомиться одне перо, на виручку приходить інше. Химери тут – як знахідка. Як прохолодна купіль у спеку.

Зануришся по самі вуха – благодать!.. А вони бігають, метушаться, а то й серйозно промовляють до тебе... А ти слухаєш, слухаєш – і відпочиваєш.

Гм...

Який ти розумний!.. Який метикуватий!..

Та й навіщо воно оте все, таке мудре і непорушне?

То тут, то там у творах Юрія Бондаренка, за визначенням літературознавця Олександра Гадзінського, простежується «невміння людей облаштувати своє соціальне та екологічне існування», або «їхнє ж уміння маніпулювати суспільною свідомістю, нав'язувати індивіду абсурдне світобачення». Мовляв, «Задовольняйся тим, що є, вір, що потворне – це прекрасне, що саме воно – вершина прогресу й краси, та ще й полюби його»...

Пірнувши у химерний світ, як у самоволку вирвешся. Ото життя! Знаєш, що дурниця, а хочеться. Та ще й як!

Чи його на ракеті пролетіти? Літають же!.. Може, як Пегаса, приборкати та й завернути?.. Подалі від житлових будинків, шкіл і дитячих садочків... А що? Чим не нова тема для освоєння?..

Та поки що... Поки голова нові ходи підшукує...

Переглянемо поживклі від часу старі фотографії... Разом із героєм оповідання «Предок»... А чи разом із автором, який, як завжди це трапляється, досить майстерно маскується між рядків.

Діди, баби, батьки, дядьки, тітки, діти... І, що найпривабливіше, всі – в образі дітей... Цікаво – страх! Як ото знаходити якусь ниточку схожості, яка з роками, все ж збереглася в дорогих тобі людях, не тільки розвинулася, а й

міцно укріпилася... А буває, що й втратилася. Дивишся на фотографію дитини й ніколи б не сказав, що це – твій прадід... Чи бабуся... Щось ніби й є, а чогось ніби й немає вже, навіки стерлося важкими десятиліттями.

Але ж суто дитяча нестримність – однакова в усіх поколіннях. Придивися лишень...

“... їхнє фотографічне заціпеніння – лише одна мить, у яку їх затягли силою, а далі вони зриваються й невідомо куди біжать. Навіть зі знімку пульсує їхнє дитинство – на секунду стиснена пружина, що не дозволяє спокійно сидіти чи стояти спокійно перед фотоапаратом. Тільки-но камера клацнула, тільки-но феєрично сяйнув спалах, пружина вистрілює – і цих дітлахів як корова язиком злизала, уже немає їх біля батьків”.

Стіни в сільських хатах завжди обвішані фотографіями. От лежить хлопчик під ними і фантазує. Ким же були його предки, яких ніколи не бачив?

Фантазії – не конкретні дороги... Куди хочуть, доведуть. Тільки ж не до простого – до видатного чомусь пнуться. Та хоч і до самого Христофора Колумба! А що?.. Відкрив Америку – і нате вам, користуйтеся, як своїм подвір'ям... Чи городом... Чи берегом... Та чим завгодно!

А то враз... Річард Левине Серце – перескакує фантазія.

Аж тут і Іван Богун нагодився... І Ньютон не загордився відвідати свого далекого нащадка... Ейнштейн...

Поволі знімок на стіні розширився гравцями футбольної команди «Шахтар» зразка двохтисячних років... А далі до них охоче приєднався повний склад київського «Динамо» – із сімдесятих минулого століття... Оце да!.. Оце рідня!.. Епохальні винаходи, відкриття, голи – і все ми?..

Груди розпирає гордість. Роззирається фантазер навкруги: жаль, що ніхто не бачить, як іскряться його очі.

Фотознімок розростається до небачених розмірів... Герцоги й герцогині, президенти й президентки, космонавти й космонавтки, директори заводів, письменники, депутати... І всі – мої?.. Вже й я разом із героєм сміливо домірковую...

“Таке враження, що тільки хто вродився видатним – той і мій предок. Як тут не задрати носа?”

Але ж фантазія на те й фантазія, щоб давати збій.

І тут, бозна й звідки, вистрибує напрочуд метка мовпочка й нахабно займає трон королеви Вікторії, вмить зіпсувавши в хлопчикових очах усю видатну картину його славетно-героїчного роду.

Колись, оцінюючи химерну повість «Ірій» нашого земляка-полісянина Володимира Дрозда, молдавський критик Іон Чокалу писав: «Одразу й не помічаєш, що химерні ситуації є природним продовженням ситуацій реалістичних. Елемент фантастичний доводиться до такого рівня, що його сприймаєш як реальність».

Цього ж самого результату досягає у своїх оповіданнях і Юрій Бондаренко.

А мавпа ж ніяк не заспокоїться – до того вертлява.

Вирішили замаскувати її, бо прогнати не вдається, як не старалися. То під футболіста, то під англійського банкіра – все одно істинність породи випирає, хоч плач.

Зрештою, сховали в обладунки рицаря, ще й заборолом нахабно-зухвалу мордочку закрили.

Аж тоді хлопчик зітхнув з полегшенням:

“Тепер ніхто не знатиме, що мій предок – макакенція шимпанзоїдна”.

Жаль, та в нас уже давно ні в кого не збереглося залізних обладунків, у які б можна було надійно заховатися. Зате мавпочка не перестає стрибати повсюди, постійно видаючи походження то одного знатного роду, то іншого.

Як бачимо, химерна проза Юрія Бондаренка й мертвого змусить задуматись. А це вже – результат, до якого прагне кожен письменник.

Основні дати життя та діяльності Юрія Івановича Бондаренка

- 1963 р. народився в м. Ніжині Чернігівської області
- 1981 р. закінчив Ніжинську середню школу №1
- 1981–1985 рр. навчався на філологічному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя
- 1985–1990 рр. працював у середніх школах Ніжинського району Чернігівської області. У подальшому завжди поєднував роботу викладача університету та вчителя школи, працюючи в Ніжинському обласному педагогічному ліцеї
- З 1990 р. – працює у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя
тепер. час
- 1993–1996 рр. навчався в аспірантурі Українського державного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
- 1997 р. захистив кандидатську дисертацію, отримав науковий ступінь кандидата педагогічних наук
- З 2000 р. працював доцентом кафедри методики викладання української мови і літератури НДПУ ім. М. В. Гоголя
- 2006–2009 рр. навчався у докторантурі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
- 2010 р. захистив докторську дисертацію та отримав ступінь доктора педагогічних наук
- 2012 р. присвоєно звання професора кафедри методики викладання української мови та літератури
- 2017 р. визнаний кращим науковцем року університету
- 2022 р. очолює кафедру літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики НДУ імені Миколи Гоголя.

Здійснює рецензування дисертаційних досліджень. Керує дослідницькими проектами молодих науковців, які розробляють методичні моделі навчання української літератури.

Основний напрям наукових досліджень – методичне моделювання навчального процесу в галузі шкільного вивчення української літератури, розвиток учнів засобами мистецтва слова.

Нагороди та відзнаки

2008	Почесна грамота Чернігівської обласної державної адміністрації
2010	Почесна грамота Чернігівської обласної ради
2012	Подяка Голови Чернігівської обласної державної адміністрації
2012	Почесна грамота Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації
2012	Грамота виконавчого комітету Ніжинської міської ради
2012	Грамота Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради
2014, 2019, 2021, 2022	Подяка Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради
2015	Подяка Міністерства освіти і науки України
2015	Грамота НДУ імені Миколи Гоголя
2017	Грамота Інституту педагогіки НАПН України
2018	Диплом 1 ступеня премії Вченої ради НДУ імені Миколи Гоголя
2019	Грамота Міністерства освіти і науки України
2019	Почесна грамота Центрального Правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка
2023	Висунутий університетом на обласну Премію імені Георгія Вороного

Профіль науковця у наукометричних базах даних

Google Scholar: Бондаренко Юрій Bondarenko Y.

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=Naav0ZoAAAAJ>

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0938-9588>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Бондаренко Юрій Іванович (1963) <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0004387>

Монографії

1996

1. **Формування в учнів активної настанови на національне відродження України в процесі вивчення творчості поетів-шістдесятників: автореф. дис. ... кандидата пед. наук. 13.00.02 / Ю. І. Бондаренко. – Київ : УДПУ ім. М. П. Драгоманова, 1996. – 24 с. – Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/31165/100310805.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.**
2. **Формування в учнів активної настанови на національне відродження України в процесі вивчення творчості поетів-шістдесятників : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Бондаренко Юрій Іванович ; Український держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 1996. – 171 арк.**

2009

3. **Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи : моногр. / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 351 с. Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/721/1/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.**

2010

4. **Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... доктора пед. наук. 13.00.02 / Ю. І. Бондаренко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2010. – 40 с. – Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9682/Bondarenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.**
5. **Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Бондаренко Юрій Іванович ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2010. – 445, [9] арк. : рис., табл. – Бібліогр.: арк. 401–445. – Додаток: Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи. – Київ, 2010. – Арк. 447–562.**

2017

6. **Загальна модель шкільного навчання української літератури: моногр.** / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 398 с.
Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/996/1/> . – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.

Методичні посібники та навчальні програми

2003

7. **Українська література: Розробки уроків за новою програмою : 8 кл.** / А. І. Бондаренко, Ю. І. Бондаренко. – Київ : Ред. журн. «Дивослово». – 2003. – 104 с.
8. **Час вибору: вивчення творчості Василя Стуса в школі : посіб.** / А. І. Бондаренко, Ю. І. Бондаренко. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2003. – 232 с.

2005

9. **Педагогічна практика студентів : метод. реком. для студ. філол. ф-ту / уклад.** Н. М. Голуб, Л. І. Проценко, Ю. І. Бондаренко та ін. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2005. – 169 с.

2006

10. **Шкільні курси з української і зарубіжної літератури та методика їх викладання : програма для студ. філол. ф-ту / Ю. І. Бондаренко.** – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2006. – 31 с.

2007

11. **Вивчення української літератури на філософсько-історичних засадах: плани-конспекти уроків за творами І. Нечуя-Левицького, І. Франка, М. Коцюбинського, П. Загребельного, Л. Костенко, В. Стуса** / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 139 с.

2012

12. **Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу: теорія і практикум : навч. посіб. для студ. філол. ф-тів / Ю. І. Бондаренко.** – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 199 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/623>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.

13. **Методика шкільного вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору: теорія і практикум** : навч. посіб. для студ. філол. ф-тів / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 143 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/93>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.

2014

14. **Педагогічна практика** : навч.-метод. посіб. для студ. філол. ф-ту заоч. форми навчання. – 2-е вид. зі змін. й доп. / Н. М. Голуб, Л. І. Проценко, Ю. І. Бондаренко та ін. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 249 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTTEXT_READER&P21DBN=FTTEXT&Z21ID=10919519038939511&Image_file_name=252_Pedagogichna_praktika.PDF. – Дата звернення: 12.06.2023.

2015

15. **Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум** : посіб. для студ. філол. ф-ту / Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 216 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/94/1/.pdf> . – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.06.2023.

16. **Наскрізна програма практики** : навч. посіб. для студ. філол. ф-ту / Ю. І. Бондаренко, Н. М. Голуб, Л. І. Проценко та ін. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 74 с.

Матеріали та тези доповідей Міжнародних, Всеукраїнських науково- практичних конференцій

1991

17. **Проблема «Поет і поезія» у творчості Василя Стуса** / Ю. І. Бондаренко // Використання спадщини повернутих і забутих діячів науки та культури в навчальному процесі педагогічного вузу та школи : тези республік. наук.-практ. конф., м. Рівне, 29–31 трав. 1991р. / Рівен. пед. ін-т. – Рівне : РПІ, 1991. – С. 170.

1992

18. **Значення образу Тараса Шевченка, створеного в сучасній українській поезії, для формування національної самосвідомості учнів** / Ю. І. Бондаренко // Науково-методична конференція «Т. Шевченко і сучасність» : тези доп. / Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, Черніг. обл. упр. нар. освіти. – Чернігів, 1992. – С. 25–26.

1998

19. **Національне виховання засобами художнього слова** / Ю. І. Бондаренко // **Освіта і виховання в Польщі і Україні (XIX–XX ст.)** : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (20–22 трав. 1998, Ніжин) : [у 2 ч.] / МОН України, АПН України, Ун-т ім. Марії Кюрі-Склодовської (Люблін, Польща), Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин : НДПУ, 1998. – Ч. 2. – С. 53–57.

2006

20. **Філософсько-історична парадигма у фаховій підготовці вчителя української літератури: постановка проблеми** / Ю. І. Бондаренко : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Теоретико-методологічні і методичні засади професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника” (Глухів, 6–7 жовтня 2005 р.) // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Глухів : ГДПУ, 2006. – Вип. 7. – С. 52–58.

2007

21. **Художня макроісторія статичного типу: теорія і методика вивчення** / Ю. І. Бондаренко : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Інновації у вищій школі», (Ніжин, 24–25 жовтня 2007) // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2007. – № 2. – С. 141–145.

2008

22. **Пролегомени до вивчення літератури на філософсько- історичних засадах (праці Т. Бугайко, Ф. Бугайка, В. Неділька, Є. Пасічника, Б. Степанишина) / Ю. І. Бондаренко** : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Діалогічні аспекти науково-педагогічної спадщини видатних українських дидактів-філологів Є. Пасічника, Б. Степанишина, О. Біляєва, Л. Скуратівського», (Переяслав-Хмельницький, 2008) // Теоретична і дидактична філологія : зб. наук. пр. – Київ, 2008. – С. 5–13.
23. **Філософсько-історичні та художньо-естетичні підходи до вивчення літератури: система компетентнісних зближень (теоретичний аспект) / Ю. І. Бондаренко** // Ю.Ф. Карський і сучасне мовознавство : матеріали XI міжнар. Карських читань, 18–19 вересня 2007 р. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя, Гродзенський дзярж. ун-т імя Янкі Купалы. – Ніжин : Гродно : Міланік, 2008. – С. 95–99.

2009

24. **Види та шляхи аналізу художнього твору: філософсько-історичний аспект / Ю. І. Бондаренко** : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Перші Бугайківські читання» (Ніжин, 2008) // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2009. – №1. – С. 49–53.

2019

25. **Універсальність жанрово-родового аналізу літературного твору в школі / Ю. І. Бондаренко** // VII Волошинські читання «Шкільна мовно-літературна освіта: традиції і новаторство»: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 17 травня 2019 р., м. Київ / за заг. ред. Т. О. Яценко; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. – С. 271–276.

2020

26. **Шляхи аналізу літературного твору в контексті оптимізації навчального процесу / Ю. І. Бондаренко** // Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство. VIII Волошинські читання : зб. тез всеукр. наук.-практ. конференції / за заг. ред. Т. О. Яценко ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. – С. 50–55.
27. **The role of linguocultural studies in the training of future philologists as researchers / А. Бондаренко, Ю. Бондаренко** // XVI international scientific

conference «The science and digitalisation in help of business, education and tourism», Varna, Bulgaria, 7–8 september 2020 y. : Yearbook of Varna university of management. – Varna, Bulgaria. – 2020. – Vol. 13. – P. 305–311.

28. **Дидактичний вектор розвитку сучасного українського літературознавства** / Ю. Бондаренко // Problems and prospekts of development of modern philological science in Ukraine and europian countries : the international scientific and practical conference, Baia-Mare, Romania, July 17–18 2020 y. – Baia-Mare, Romania. – 2020. – № 7. – P. 14–18.

Статті в наукових збірниках та журналах

1993

29. **Заключне слово** / Ю. І. Бондаренко // Проценко Ф. Мистецькі спомини. 1880–1930. – Ніжин : «Просвіта», 1993. – С. 47–48.

1994

30. **Зображення деяких рис української ментальності в поезії Івана Світличного** / Ю. І. Бондаренко // Методика. Досвід. Пошук. Проблеми вивчення шкільних курсів мови, літератури, українознавства : наук.-метод. зб. / Ніжинський держ. пед. ін-т ім. М. В. Гоголя, Кафедра метод.викл. мов і літератур іст.-філол. ф-ту. – Ніжин, 1994. – Вип. 1. – С. 69–70.

1996

31. **«А в серці, насподі, в осерді душі» (поетами душа і серце у віршових творах В. Стуса)** / Ю. І. Бондаренко, А. І. Бондаренко // Культура слова : міжвідом. зб. / НАН України, Інститут української мови НАН України. – Київ, 1996. – Вип. 48–49. – С. 82–90.

1998

32. **Література як джерело дослідження національного менталітету** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1998. – С. 33–36.
33. **Методичні підходи до вивчення творів Василя Стуса в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – Чернігів, 1998. – Вип. 4. – С. 33–40.

1999

34. **Аналіз ліричних творів із ускладненою художньою структурою на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // *Методика. Досвід. Пошук. Проблеми вивчення шкільних курсів мови та літератури : наук.-метод. зб. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – Вип. IV. – С. 15–17.*

2002

35. **Василь Стус і шістдесятники: спільність долі, перегук душ (в аспекті гуманістичного та національного виховання учнів)** / Ю. І. Бондаренко // *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – С. 78–84.*

2004

36. **Вивчення п'єси І. Карпенка-Карого «Сто тисяч» крізь призму проблеми "грошей"** / Ю. І. Бондаренко // *Методика. Досвід. Пошук. Проблема вивчення шкільних курсів мови та літератури : наук.-метод. зб. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2004. – Вип. VIII. – С. 51–54.*

37. **Між Богом та Вітчизною: еволюція громадянського вибору в поемі І. Франка "Іван Вишенський" (до проблеми громадянського виховання школярів засобами літератури)** / Ю. І. Бондаренко // *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2004. – С. 103–108.*

2005

38. **Виявлення авторської позиції у літературних творах історичного жанру: методичний аспект проблеми** / Ю. І. Бондаренко // *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2005. – № 1. – С. 14–19.*

2006

39. **Історична образність узагальнювального типу та методика її вивчення (на матеріалі оповідання М. Коцюбинського «Дорогою ціною»)** / Ю. І. Бондаренко // *Методика. Досвід. Пошук. Проблема вивчення шкільних курсів мови та літератури : наук.-метод. зб. / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2006. – Вип. IX. – С. 24–27.*

2007

40. **Вивчення творчості Т. Шевченка в контексті розвитку суспільно-історичних ідей XVII–XIX ст.** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі : наук.-метод. зб. / Чернігів. обл. ін.-ту після диплом. пед. освіти ім. К. Д. Ушинського. – 2007. – № 22. – С. 36–41.
41. **Долання документалістських підходів до опрацювання історичного змісту художніх творів: сучасна практика, контекстний підхід** / Ю. І. Бондаренко // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки : зб. наук. пр. / МОН України, Миколаївський нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2007. – Вип. 19. – С. 75–83.

2008

42. **Матеріал до вивчення творчості Остапа Вишні** / Ю. І. Бондаренко // Досвід. Пошук. Проблема вивчення шкільних курсів мови та літератури : наук.-метод. зб. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2008. – Вип. X. – С. 18–20.

2009

43. **Філософсько-історична парадигма у шкільному вивченні літератури: напрямки експериментального дослідження** / Ю. І. Бондаренко // Текст. Язык. Человек : сб. науч. трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина. – Мозырь, 2009. – Ч. 2. – С. 168–170.

2010

44. **Філософсько-історичні та художньо-історичні засади навчання української літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові праці. Філологія. Літературознавство : наук.-метод. журнал / Чорном. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2010. – Т. 135. – Вип. 122. – С. 10–13.

2011

45. **Дидактична модель вивчення ліричних творів у школі** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця : «Планер», 2011. – Вип. 35. – С. 60–65.
46. **До проблеми шкільного аналізу сюжету літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. /

МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – № 2. – С. 64–67.

47. **Екзистенціалістський підхід у системі антропоцентричної парадигми навчання літератури в середній школі** / Ю. І. Бондаренко // Теоретична і дидактична філологія : зб. наук. пр. – Київ, 2011. – Вип. 10. – С. 474–482.
48. **Літературний канон і проблема програмотворення** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університет імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – № 5. – С. 31–34.
49. **Планування систем уроків на основі шляхів аналізу літературного твору: компетентнісні засади** / Ю. І. Бондаренко // Вересень. – 2011. – Т. 1. – С. 29–34.
50. **Розвиток творчих здібностей школярів із допомогою жанрових пам'яток-схем для написання літературних творів** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університет імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – № 9. – С. 81–85.
51. **Шляхи здійснення індивідуальної характеристики персонажа на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – № 3. – С. 82–86.

2012

52. **Концептуально-стилістичний аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університет імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2012. – № 1. – С. 67–71.
53. **Розвиток літературних здібностей школярів на основі дидактичної системи Джанні Родарі** / Ю. І. Бондаренко // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т обдарованої дитини НАПН України. – Київ, 2012. – Вип. 7. – С. 116–123.

54. **Використання біографічної схеми під час вивчення образів-персонажів у школі** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2012. – № 7. – С. 108–113.

2014

55. **Тематичний шлях вивчення життєпису митця та робота з біографічними фактами на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2014. – № 3. – С. 116–121.

2016

56. **Методи навчання в контексті загальнодидактичної та методико-літературної структури уроку** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2016. – № 4. – С. 58–63.

2017

57. **Стратегія і тактика літературної освіти в методичній праці Володимира Данилова «Література як предмет викладання»** / Ю. І. Бондаренко // Данилов В. В. Література як предмет викладання (Середня та нижча школи. Учительські інститути). – Ніжин, 2017. – С. 95–106.

2018

58. **Дослідження функціональності образів-персонажів літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Наш український дім. – Ніжин, 2018. – № 1. – С. 60–66.
59. **Повість-поема Осипа Турянського «Поza межами болю» в контексті історичного регресизму: народження екзистенціалізму** / Ю. І. Бондаренко // Література та культура Полісся : зб. наук. пр. / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2018. – Вип. 91. – С. 93–106. – Серія «Філологічні науки». № 10.
60. **Словесно-образний аналіз літературного твору в школі: первинний рівень застосування** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2018. – № 4. – С. 49–57.

2019

61. **Поет непоетичної доби: «філософія життя» в романі Костя Москальця «Вечірній мед»** / Ю. І. Бондаренко // Література та культура Полісся : зб наук. пр. / відп. ред. та упоряд. Г. В. Самойленко ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2019. – Вип. 96. – С. 90–105. – Серія «Філологічні науки». № 13.

2020

62. **Оптимізація літературного навчання в середній школі** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2020. – № 4. – С. 68–75.
63. **Формування математичної компетентності в процесі шкільного навчання художньої літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2020. – № 2. – С. 19–26.

2021

64. **Дидактичні ігри в процесі вивчення літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки" : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 4. – С. 33–42.
65. **Ландаматика у формуванні літературно-дослідницьких умінь школярів** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 1. – С. 36–45.
66. **Літературне навчання з використанням елементів ейдетики** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 1. – С. 34–43.

67. **«Мозковий штурм» на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 3. – С. 52–60.

2022

68. **Формування літературних знань і вмінь школярів із допомогою фреймів** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2022. – № 2. – С. 48–60.

2023

69. **Формування способів мислення школярів на уроках літератури в контексті компетентнісного навчання** / Ю. І. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2023. – №1. – С. 22–31.

70. **Розвиток літературно-творчих здібностей школярів на основі жанрового та структурно-стильового шляхів аналізу** / Ю. І. Бондаренко // Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія / Сумський держ. пед. ун-т. – 2023. – Вип. 2. – С. 44–49.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/issue/view/10>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

Статті з періодичних видань

1993

71. **Школа: проблеми ментальності та національної самосвідомості** / Ю. І. Бондаренко, Є. А. Пасічник // Слово і Час. – 1993. – № 6. – С. 70–77.

1994

72. **Поезія Ліни Костенко у формуванні національної самосвідомості учнів** / Ю. І. Бондаренко, А. І. Бондаренко // Дивослово. – 1994. – № 4. – С. 34–37.

1996

73. **Використання поезії шістдесятників для становлення світогляду учнів (Твори Ліни Костенко, Василя Стуса, Івана Світличного)** / Ю. І. Бондаренко, А. І. Бондаренко // Дивослово. – 1996. – № 11. – С. 52–55.

74. **Нова ментальність: шляхи формування** / Ю. І. Бондаренко, А. І. Бондаренко // Рідна школа. – 1996. – № 2. – С. 29–31.

1998

75. **Урок літератури в системі національного виховання** / Ю. І. Бондаренко // Рідна школа. – 1998. – № 9. – С. 22–26.

76. **«Кайдашева сім'я» Івана Нечуя–Левицького в контексті національного виховання школярів** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 1998. – № 9. – С. 39–42.

1999

77. **Поєма Івана Драча «Чорнобильська Мадонна» у шкільному вивченні** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 1999. – № 5. – С. 34–39.

2000

78. **Міфологічна природа повісті Івана Франка «Захар Беркут»** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2000. – № 1. – С. 2–4.

79. **«Тут споконвіку скрізь лилася кров» (Картини національної трагедії України в романі Л. Костенко «Маруся Чурай»** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 6. – С. 9–15.

2003

80. **Національна парадигма українського екзистенціалізму** / Ю. І. Бондаренко // Слово і Час. – 2003. – № 6. – С. 64–69.

2004

81. **Алегорія тиранії в казці Івана Франка «Фарбований Лис» (до проблеми формування антитоталітарного світогляду школярів)** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2004. – № 1. – С. 29–33.

82. **Людина – центр історії в романі Ліни Костенко «Берестечко» (до проблеми формування історичної свідомості школярів)** / Ю. І. Бондаренко // Урок української. – 2004. – № 11–12. – С. 26–30.

83. **Релігійна модель історії в поемі Івана Франка «Мойсей» : Формування історичної свідомості школярів на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2004. – № 11. – С. 19–24.

84. **«Яничари» Р. Іваничука: формуємо історичну свідомість школярів** / Ю. І. Бондаренко // Урок української. – 2004. – № 5–6. – С. 31–36.

2005

85. **Зіставлення художньо-історичного мислення письменників на уроках літератури (на матеріалі творів про Марусю Чурай)** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 2. – С. 30–35; № 5. – С. 27–31.
86. **Історична свідомість: проблеми дефініції** / Ю. І. Бондаренко // Рідна школа. – 2005. – № 2. – С. 7–10.
87. **Розвиток історичного мислення школярів у процесі аналізу образів-персонажів** / Ю. І. Бондаренко // Урок української. – 2005. – № 9–10. – С. 37–41; № 11–12. – С. 43–47.
88. **Формування історичного мислення школярів під час аналізу мови художніх творів** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 8. – С. 30–34.

2006

89. **Аналіз художньо-історичних творів з оприявненими міфологічними структурами** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 6. – С. 11–14.
90. **Взаємодія філософсько-історичних та культурологічних підходів до вивчення літератури** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 5. – С. 50–54.
91. **Вивчення літературних творів з історичною інверсією** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 1. – С. 15–18.
92. **Міфопоетичний аналіз творів історіософського змісту** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 3. – С. 25–29.
93. **Про першопочатки історії людства у повісті «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського (Розвиток історичної свідомості школярів засобами літератури)** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2006. – № 12. – С. 4–10.

94. **Феномен історичності в романі Павла Загребельного «Диво» (до проблеми формування історичної свідомості школярів засобами літератури) /** Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2006. – № 2. – С. 2–8.

2007

95. **Вивчення художніх творів із проявами «нейтралізованого історизму» /** Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 7–8. – С. 21–24.
96. **«Сонячна машина» В. Винниченка: ідеаційність проти сенситивності (застосування філософсько-історичних підходів до вивчення літератури) /** Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2007. – № 7. – С. 17–22.
97. **Хронотопний аналіз тексту у світлі філософсько-історичних підходів до вивчення літератури /** Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 4. – С. 21–24.

2008

98. **Аналіз ідейного змісту творів у старших класах (Філософсько-історична проблема ідеаційності у викладанні української літератури) /** Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2008. – № 6. – С. 19–24.
99. **Принципи вивчення літератури на філософсько-історичних засадах /** Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 4. – С. 33–36.
100. **Художня макроісторія динамічного типу: теорія і методика вивчення /** Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 10. – С. 12–16.
101. **Філософсько-історичні підходи до вивчення біографії письменника /** Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12. – С. 17–20.

2009

102. **Феноменальна і рутинна історія в прозі Миколи Хвильового: зони конфліктів та небезпек /** Ю. І. Бондаренко // Слово і Час. – 2009. – № 2. – С. 74–81.

2011

103. **Концептуально-мовний аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 8. – С. 38–41.
104. **Концептуально-образний шлях аналізу літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 11. – С. 11–14.
105. **Навчальні завдання та види роботи для дослідження сюжету літературного твору в основній школі** / Ю. І. Бондаренко // Нова педагогічна думка. – 2011. – № 4. – С. 97–100.
106. **Роман-хроніка Уласа Самчука «Марія»: Україна між космосом та історією** / Ю. І. Бондаренко // Слово і Час. – 2011. – № 6. – С. 25–33.
107. **Сюжетно-концептуальний шлях аналізу літературного твору в школі (на матеріалі новели О. Кобилянської «Valse melancholique»)** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 2. – С. 22–25
108. **Художній конфлікт як предмет вивчення в процесі шкільного аналізу літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 6. – С. 12–15.
109. **Шкільний аналіз образів-персонажів за розвитком сюжету** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 6. – С. 32–35.

2012

110. **Концептуально-жанровий аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 3. – С. 13–17.

2013

111. **Аналіз образів-персонажів на засадах психології вчинку** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 1. – С. 15–18.
112. **Дослідження ціннісних та цільових пріоритетів персонажів у процесі шкільного аналізу літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 7. – С. 28–31.

113. **Моделювання уроку літератури як навчальний етап у підготовці вчителів-словесників** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 5. – С. 12–14.
114. **Статусно-рольова характеристика персонажів на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 4. – С. 17–20.
115. **Шкільний аналіз образів-персонажів в аспекті феноменального** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 7. – С. 35–38.
116. **Шкільний аналіз образів-персонажів у зв'язках із хронотопною структурою літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 11. – С. 13–17.

2014

117. **Дослідження системних зв'язків образів-персонажів на уроках української літератури** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 3. – С. 24–28; № 4. – С. 30–33.
118. **Шкільний аналіз образів-персонажів за філософсько-історичною системою «виклик-відгук»** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2014. – № 5. – С. 11–14.

2015

119. **Вивчення образів-персонажів літературного твору за рівнями структури особистості** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2015. – № 4. – С. 26–32; № 5–6. – С. 26–28.
120. **Вивчення образів-персонажів на основі стандартної літературознавчої схеми** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 4. – С. 19–23.
121. **Мовна практика у процесі шкільного вивчення образів-персонажів** / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 3. – С. 25–28.
122. **Характеристика літературних героїв за рисами внутрішнього світу** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2015. – № 2. – С. 30–35; № 3. – С. 34–40.

2016

123. **Види навчального матеріалу з української літератури, напрямки і шляхи їх вивчення** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2016. – № 12. – С. 7–12.
124. **Дослідження функціональності образів-персонажів літературного твору** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2016. – № 1. – С. 23–28.
125. **Пообразний аналіз: зміст, загальні принципи, види характеристик** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2016. – № 3. – С. 12–18.
126. **Мета уроку літератури: аспектуальний вимір** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2016. – № 11. – С. 10–14; № 12. – С. 23–27.
127. **Тема уроку літератури: аспектуальний вимір** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2016. – № 6. – С. 15–18; № 10. – С. 20–23.
128. **Шляхи аналізу літературних творів як усвідомлена учнями навчальна технологія** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2016. – № 6. – С. 18–22.

2017

129. **Види навчального матеріалу з української літератури, напрямки і шляхи їх вивчення** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 4. – С. 15–20.
130. **Дитиноцентризм у викладанні літератури** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2017. – № 5. – С. 11–14.
131. **Комбінована структура шляхів аналізу літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 12. – С. 20–25.
132. **Контроль, корекція і застосування літературних знань і вмінь** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2017. – № 6. – С. 32–36.

133. **Метод бесіди: загальнодидактична та методико-літературна специфіка** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 5. – С. 6–11; № 6. – С. 12–15.
134. **Метод лекції: загальнодидактична та методико-літературна специфіка** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2017. – № 4. – С. 47–49; № 5. – С. 53–56.
135. **Навчальна ситуація уроку літератури: типологічні та видові підходи до організації** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2017. – № 1. – С. 14–18; № 2. – С. 20–25; № 3. – С. 40–43.
136. **Предметоцентризм у викладанні літератури** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2017. – № 4. – С. 15–18.

2018

137. **Самостійна робота як спосіб реалізації загальнодидактичних та методико-літературних завдань** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2018. – № 1. – С. 23–27; № 3. – С. 19–24; № 5. – С. 24–30.
138. **Літературні спостереження в школі як вид діяльності** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2018. – № 3. – С. 30–33.
139. **Узагальнення і систематизація на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2018. – № 12. – С. 37–42.

2019

140. **Жанрово-родовий аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2019. – № 1. – С. 8–11; № 3. – С. 18–26; № 4. – С. 6–11.
141. **Узагальнення і систематизація на уроках літератури** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2019. – № 2. – С. 25–30.
- 141а. **Про вчителя й не тільки** // Павло Володимирович Михед: до 70-річчя від дня народження: біобібліогр. покажч. / упоряд.: О. Д. Кільдіватова, В. І. Манжай, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин, 2019. – С. 12–13.

2020

142. **Експериментальна робота учнів під час вивчення літератури** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2020. – № 5. – С. 10–14.
143. **Педагогіка співробітництва в процесі вивчення літератури** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2020. – № 10. – С. 3–8.
144. **Словесно-жанровий аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2020. – № 5. – С. 7–11.
145. **Словесно-стильовий аналіз літературного твору в школі** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2020. – № 5. – С. 11–16.

2021

146. **Застосування педагогіки успіху в шкільній літературній освіті** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школах України. – 2021. – № 5.
147. **Літературний аналіз у контексті розвитку критичного мислення школярів** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2021. – № 5. – С. 10–15; № 6. – С. 9–13.
148. **Особистісно зорієнтоване навчання: методико-літературні аспекти** / Ю. І. Бондаренко // Дивослово. – 2021. – № 1. – С. 2–7; № 2. – С. 2–7.

2022

149. **Література в школі: типологізація навчального процесу та його діяльнісний зміст** / Ю. І. Бондаренко // Українська мова і література в школі. – 2022. – № 3. – С. 8–13.
150. **Принцип «мислити і діяти» Пауло Фрейре в контексті шкільної літературної освіти** / Ю. І. Бондаренко // Нова педагогічна думка. – 2022. – Т. 111. – № 3. – С. 63–68.

Художні твори

151. **[Вірші]** / Ю. Бондаренко // Альма Матер. – 2000. – №3, листопад. – С. 4.
152. **Фарца** : зб. оповідань / Юрій Іванович. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 144с.
153. **«Шахтар» 1:1 «Бешикташ»** / Ю. І. Бондаренко. – Київ : Лисенко М. М., 2019. – 160 с.

Рецензування наукових та навчально-методичних видань

2008

154. **Бутурлим Г. Гендерне позиціонування в українській літературі 70-90 років ХІХ ст. (на матеріалі творчості Івана Нечуя-Левицького та Панаса Мирного)** : навч. посіб. / Г. Бутурлим ; рецензенти: Ю. І. Бондаренко, Т. А. Бронзенко. – Ніжин : МІЛАНІК, 2008. – 156 с.

2010

155. **Шуляр В. Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання** : моногр. / В. Шуляр ; МОН України, Чорноморський державний університет імені Петра Могили ; рецензенти: О. М. Семенов, С. О. Жила, І. І Даниленко, Ю. І. Бондаренко. – Миколаїв : Вид.-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 348 с.

2011

156. **Бутурлим Г. Гендерне позиціонування в українській літературі 70-90 років ХІХ ст. (на матеріалі творчості Івана Нечуя-Левицького та Панаса Мирного)** : навч. посіб. – 2-е вид., доп., перероб. / Г. Бутурлим; рецензенти: Ю. І. Бондаренко, Т. А. Бронзенко. – Ніжин: Вид.-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 157 с.
157. **Ковальчук О. Г. Роман В. Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» («вища людина» у структурі буття)** : моногр. / О. Г. Ковальчук ; Ніжин. держ. у-тет імені Миколи Гоголя ; рецензенти: Г. В. Самойленко, Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : Вид.-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 161 с.

2013

158. **Романишина Н. Українська художня мала проза: теоретико-методичні аспекти вивчення:** [моногр.] / Н. Романишина ; рецензенти: Я. Поліщук, Ю. Бондаренко, С. Пальчевський. – Рівне: ТзОВ «Принт-Хауз», 2013. – 576 с.

2015

159. **Ковальчук О. Г. Візуальне у творчості М. Коцюбинського :** моногр. / О. Г. Ковальчук ; Ніжин. держ. у-тет імені Миколи Гоголя ; рецензенти: Г. В. Самойленко, Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 232с.

2016

160. **Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття):** моногр. / Т. Яценко ; Ін-т пед. (НАПН України) ; рецензенти: Ю. І. Бондаренко, В. В. Гладишев, В. В. Уліщенко. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 360 с.

2017

161. **Жила С., Лілік О. Художній світ сучасної української літератури :** навч. посіб. / С. Жила, О. Лілік ; рецензенти: Ю. І. Бондаренко, В. Й. Гриневич. – Чернігів : Десна Поліграф, 2017. – 372 с.
162. **Островська Г. О. Формування професійної готовності майбутніх учителів зарубіжної літератури до вивчення біографії письменників у загальноосвітній школі :** моногр. / Г. Островська ; рецензенти: Л. Ф. Мірошніченко, В. В. Гладишев, Ю. І. Бондаренко. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. – 472 с.

2018

163. **Ковальчук О. Г. Світ як «голос присутності» (поезія та проза Миколи Хвильового):** моногр. / О. Г. Ковальчук ; Ніжин. держ. у-тет імені Миколи Гоголя ; рецензенти: Г. В. Самойленко, Ю. І. Бондаренко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 146 с.
164. **Практика в системі бакалаврської і магістерської освіти філолога: літературознавчий аспект :** навч. посіб. / Г. Токмань, Л. Козубенко, Н. Дига, Н. Черниш ; рецензенти: Н. П. Анісімова, Ю. І. Бондаренко, О. М. Куцевол. – Ніжин : Вид. ПП Лисенко М. М., 2018. – 304 с.

2022

165. Шуляр В. Ціннісно-етична парадигма в системі літературної освіти нової української школи (теоретико-методологічна фізія). I ч. : практико-орієнтована монографія / рецензенти: Ю. Бондаренко, Т. Сливінська, Г. Суріна, І. Хозраткулова. – Миколаїв : ОППО, 2022. – 198 с.

Рецензії

2017

166. Роздуми над ... / Ю. І. Бондаренко // Літературний Чернігів. – 2017. – № 1. – С. 162–164. – Рец. на кн. : «Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. : у 3-х т. – Київ : Академвидав, 2013–2017».

2018

167. Цінне дослідження / Ю. І. Бондаренко // Прикарпатський вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – 2018. – № 3 (47). – С. 577–580. – Рец. на кн.: Островська Г. Формування професійної готовності учителів зарубіжної літератури до вивчення біографії письменників у загальноосвітній школі / Островська Г. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. – 472 с.

Офіційне опонування кандидатських дисертацій,
підготовка кандидатів наук

2016

168. Глеб О. В. Формування у старшокласників уміння інтерпретувати ліричні та ліро-епічні твори української літератури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Глеб ; офіційн. опоненти Ю. І. Бондаренко, Л. М. Овдійчук ; МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2016. – 20 с. Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14033>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

2017

169. Нежива Л. Л. Теоретичні і методичні засади вивчення літературних напрямів українського письменства у старших класах загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Л. Л. Нежива ; офіційн. опоненти С. О. Жила, Ю. І. Бондаренко, В. Ф. Погребенник ; МОН України, НПУ імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 40 с. –

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18593?show=full>. – Назва з екрана. –
Дата звернення: 29.06.2023.

2020

170. **Удовиченко Л. М. Теорія і технологія вивчення художніх образів-персонажів у курсі зарубіжної літератури старшої школи** : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Л. М. Удовиченко ; офіційн. опоненти Ж. В. Клименко, Ю. І. Бондаренко, Г. О. Островська ; МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2020. – 42 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32573>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

2021

171. **Гоголь Н. В. Культурологічні основи змісту шкільної літературної освіти в історико-педагогічному вимірі (друга половина ХХ –початок ХХІ століття)** : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Н. В. Гоголь ; офіційн. опоненти: Ю. І. Бондаренко, Т. Л. Гавриленко, Л. І. Йовенко ; НАПН України Інститут педагогіки. – Київ, 2021. – 44 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/Avtoreferat_Hohol-N.-V..pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

172. **Грицак Н. Р. Теорія і методика навчання жанрового аналізу різнонаціональних художніх творів майбутніх учителів зарубіжної літератури** : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Н. Р. Грицак ; офіційн. опоненти Ю. І. Бондаренко, Б. Б. Шалагінов, Н. В. Романишина ; МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2021. – 44 с.

Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35284>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

Література про життя та діяльність ученого

2002

173. **Бондаренко Юрій Іванович** // Викладачі Ніжинської вищої школи : біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя ; уклад. Л. В. Гранатович. – Ніжин, 2002. – Ч. 4: 1970– 2001. Кн. 2. Філол. ф-т.– С. 159–160.

2005

174. **Бондаренко Юрій Іванович** // Викладачі Ніжинської вищої школи: біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя; упоряд. Л. П. Косовських, В. І. Манжай. С. М. Морейченко та ін. – Ніжин, 2005. – Ч. 4: 1970 – 2005. – Кн. 2. Фіз-мат. ф-т.Філол. ф-т. Ф-т ПСР. Б-ка. – С.143–144. –

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2133/1/162_Vikladachi_NVSH_2005_V_4_kn_2.pdf . – Назва з екрана. – Дата перегляду 29.03.2023.

2015

175. **Міщенко О. В. Науковий внесок професора Ю. Бондаренка в методику вивчення поза сюжетних елементів художнього твору** / О. В. Міщенко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» : наук. журн. / МОН України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – № 4. – С. 274–277.

2017

176. **Забарний О. Цей розмаїтий химерний світ** / О. Забарний // Юрій Іванович Фарца : зб. оповідань. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – С. 3–5.

2020

177. **Забарний О. У чарівному дивосвіті книги** / О. Забарний // Літературний Чернігів. – 2020. – N 1 (89). – С. 162–166. – Рец. на кн.: **Бондаренко Ю. «Шахтар» 1:1 «Бешикташ»** : оповідання / Ю. Бондаренко. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2019. – 160 с.

2021

178. **Токмань Г. Л. Екзистенціальні смисли і фантастично-іронічна поетика мотиву смерті в оповіданнях Юрія Івановича / Г. Л. Токмань // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика / МОН України, Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – [б/м] : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 32 (71). – № 1. – Ч. 3. – С. 86–91.**
Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/part_3/17.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.

2022

179. **Токмань Г. Л. Інтерпретація оповідань Юрія Бондаренка в контексті європейської літератури й філософії абсурду / Г. Л. Токмань. // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика / МОН України, Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – [б/м] : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. – С. 148–155.**
Те саме. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ephseir.phdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/8989898989/6431/Tokman%20%20Interpretatsiia%20opovidan%20Yurii%20Bondarenka.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.06.2023.
180. **Бондаренко Юрій Іванович** [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/kafedra-ukrajinskoji-literaturi/personaliji-kaf-ul/item/4877-bondarenko-yurii-ivanovych>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.03.2023.
181. **Науковці України. Бондаренко Юрій Іванович (1963) (доктор наук, професор)** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0004387>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 29.03.2023.
182. **Бондаренко Юрій Іванович** [Електронний ресурс]. . – Режим доступу:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=Naav0ZoAAAAJ&hl=ru>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 29.03.2023.
183. **Волошина С. Творчий доробок науковця / С. Волошина ; Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека. – Режим доступу:**
<http://libr.rv.ua/ua/news/5700/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 29.03.2023.

184. **Бондаренко Юрій Іванович** [Електронний ресурс] // Ніжинська вища школа: викладачі і випускники. Календар знаменних і пам'ятних дат на 2023 рік / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя; Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського; упоряд.: Л. П. Косовських, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин, 2022. – С. 43. – Режим доступу: https://library.ndu.edu.ua/images/2022/nvsh_2023.pdf. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 29.03.2023.

З приватного фотоархіву

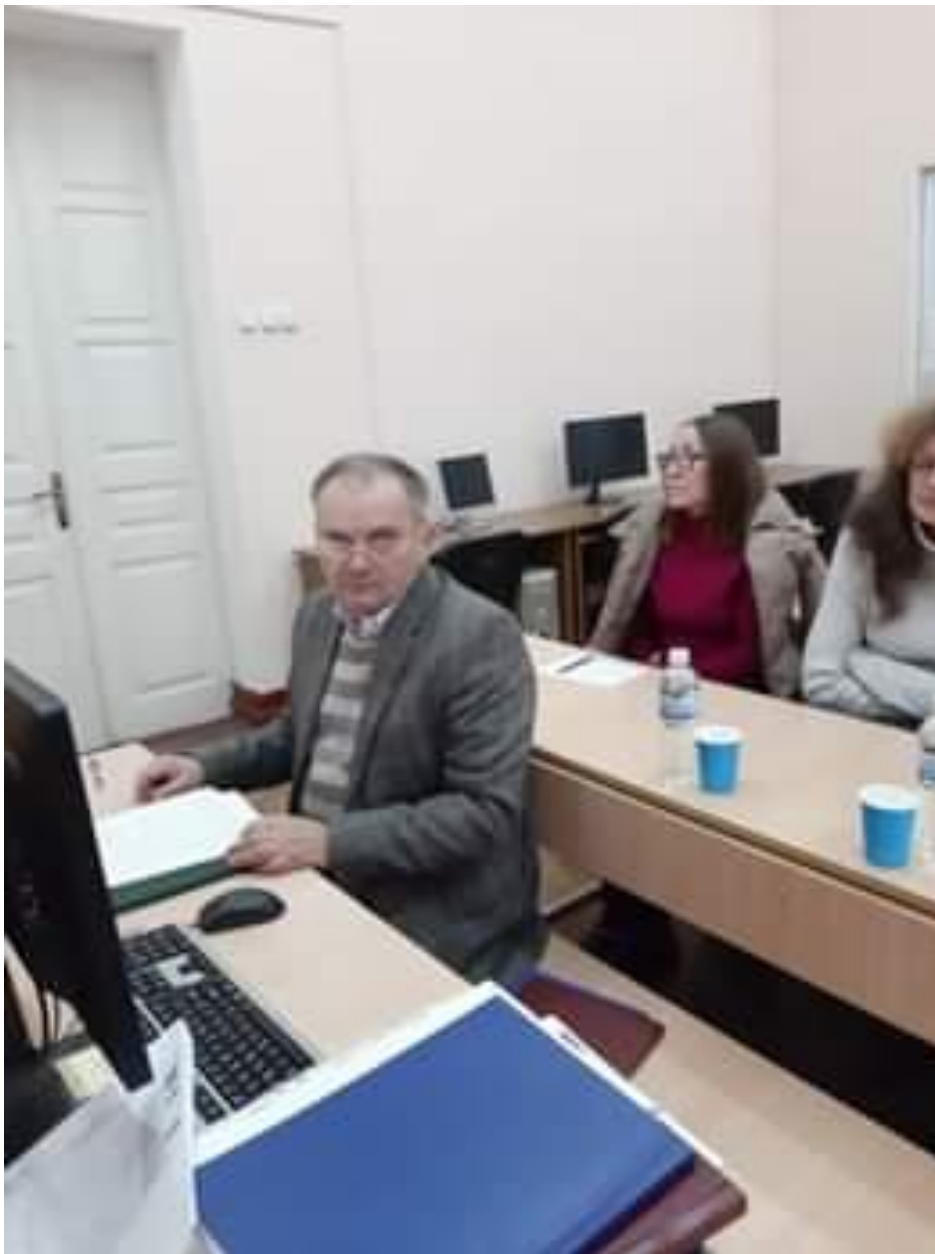
На території рідного університету

Всеукраїнська науково-практична конференція «П'ять Бугайківські читання» (2016 р.)

Державний екзамен (2022 р.)

Заняття в бомбосховищі (2023 р.)

З випускниками Ніжинського обласного педагогічного ліцею (2023 р.)

Алфавітний покажчик назв праць Ю. І. Бондаренка

А

«А в серці, насподі, в осерді душі» (поетами душа і серце у віршових творах В. Стуса) **31**

Алегорія тиранії в казці Івана Франка «Фарбований Лис» (До проблеми формування антитоталітарного світогляду школярів) **81**

Аналіз ідейного змісту творів у старших класах (Філософсько-історична проблема ідеаційності у викладанні української літератури) **98**

Аналіз ліричних творів із ускладненою художньою структурою на уроках літератури **34**

Аналіз образів-персонажів на засадах психології вчинку **111**

Аналіз художньо-історичних творів з оприявненими міфологічними структурами **89**

Б

Бондаренко Юрій Іванович **172а, 183, 184**

В

Василь Стус і шістдесятники: спільність долі, перегук душ (в аспекті гуманістичного та національного виховання учнів) **35**

Взаємодія філософсько-історичних та культурологічних підходів до вивчення літератури **90**

Вивчення літературних творів з історичною інверсією **91**

Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум **15**

Вивчення образів-персонажів літературного твору за рівнями структури особистості **119**

Вивчення образів-персонажів на основі стандартної літературознавчої схеми **120**

Вивчення п'єси І.Карпенка-Карого «Сто тисяч» крізь призму проблеми "грошей" **36**

Вивчення творчості Т.Шевченка в контексті розвитку суспільно-історичних ідей XVII – XIX ст. **40**

Вивчення української літератури на філософсько-історичних засадах: плани-конспекти уроків за творами І. Нечуя-Левицького, І. Франка, М. Коцюбинського, П. Загребельного, Л. Костенко, В. Стуса **11**

Вивчення художніх творів із проявами «нейтралізованого історизму» **95**

Види навчального матеріалу з української літератури, напрямки і шляхи їх вивчення **123, 129**

Види та шляхи аналізу художнього твору в школі: філософсько-історичний аспект **24**

Використання біографічної схеми під час вивчення образів-персонажів у школі **54**

Використання поезії шістдесятників для становлення світогляду учнів (Твори Ліни Костенко, Василя Стуса, Івана Світличного) **73**

Виявлення авторської позиції у літературних творах історичного жанру: методичний аспект проблеми **38**

[Вірші] **151**

Д

Дидактична модель вивчення ліричних творів у школі **45**

Дидактичний вектор розвитку сучасного українського літературознавства **28**

Дидактичні ігри в процесі вивчення літератури **64**

Дитиноцентризм у викладанні літератури **130**

До проблеми шкільного аналізу сюжету літературного твору **46**

Долання документалістських підходів до опрацювання історичного змісту художніх творів: сучасна практика, контекстний підхід **41**

Дослідження системних зв'язків образів-персонажів на уроках української літератури **117**

Дослідження функціональності образів-персонажів літературного твору **58, 124**

Дослідження ціннісних та цільових пріоритетів персонажів у процесі шкільного аналізу літературного твору **112**

Е

Екзистенціалістський підхід у системі антропоцентричної парадигми навчання літератури в середній школі **47**

Експериментальна робота учнів під час вивчення літератури епічного твору: теорія і практикум **142**

Ж

Жанрово-родовий аналіз літературного твору в школі **140**

З

Загальна модель шкільного навчання української літератури **6**

Заключне слово **29**

Застосування педагогіки успіху в шкільній літературній освіті **146**

Зіставлення художньо-історичного мислення письменників на уроках літератури (на матеріалі творів про Марусю Чурай) **85**

Значення образу Тараса Шевченка, створеного в сучасній українській поезії, для формування національної самосвідомості учнів **18**

Зображення деяких рис української ментальності в поезії Івана Світличного **30**

І

Історична образність узагальнювального типу та методика її вивчення (на матеріалі оповідання М.Коцюбинського «Дорогою ціною») **39**

Історична свідомість: проблеми дефініції **86**

К

«Кайдашева сім'я» Івана Нечуя-Левицького в контексті національного виховання школярів **76**

Комбінована структура шляхів аналізу літературного твору в школі **131**

Контроль, корекція і застосування літературних знань і вмінь **132**

Концептуально-жанровий аналіз літературного твору в школі **110**

Концептуально-мовний аналіз літературного твору в школі **103**

Концептуально-образний шлях аналізу літературного твору **104**

Концептуально-стилістичний аналіз літературного твору в школі **52**

Л

Ландаматика у формуванні літературно-дослідницьких умінь школярів **65**

Література в школі: типологізація навчального процесу та його діяльнісний зміст **149**

Література як джерело дослідження національного менталітету **32**

Літературне навчання з використанням елементів ейдетики **66**

Літературний аналіз у контексті розвитку критичного мислення школярів **147**

Літературний канон і проблема програмо творення **48**

Літературні спостереження в школі як вид діяльності **138**

Людина – центр історії в романі Ліни Костенко «Берестечко» (до проблеми формування історичної свідомості школярів) **82**

М

Матеріал до вивчення творчості Остапа Вишні **42**

Мета уроку літератури: аспектуальний вимір **126**

Метод бесіди: загальнодидактична та методико-літературна специфіка **133**

Метод лекції: загальнодидактична та методико-літературна специфіка **134**

Методи навчання в контексті загальнодидактичної та методико-літературної структури уроку **56**

Методика шкільного вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору : теорія і практикум **13**

Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу : теорія і практикум **12**

Методичні підходи до вивчення творів Василя Стуса в школі **33**

Між Богом та Вітчизною: еволюція громадянського вибору в поемі І. Франка "Іван Вишенський" (до проблеми громадянського виховання школярів засобами літератури) **37**

Міфологічна природа повісті Івана Франка «Захар Беркут» **78**

Міфопоетичний аналіз творів історіософського змісту **92**

Мовна практика у процесі шкільного вивчення образів-персонажів **121**

Моделювання уроку літератури як навчальний етап у підготовці вчителів-словесників **113**

"Мозковий штурм" на уроках літератури **67**

Н

Навчальна ситуація уроку літератури: типологічні та видові підходи до організації **135**

Навчальні завдання та види роботи для дослідження сюжету літературного твору в основній школі **105**

Наскрізна програма практики **16**

Національна парадигма українського екзистенціалізму **80**

Національне виховання засобами художнього слова **19**

Нова ментальність: шляхи формування **74**

О

Оптимізація літературного навчання в середній школі **62**

Особистісно зорієнтоване навчання: методико-літературні аспекти **148**

П

Педагогіка співробітництва в процесі вивчення літератури **143**

Педагогічна практика **14**

Педагогічна практика студентів **9**

Планування систем уроків на основі шляхів аналізу літературного твору: компетентнісні засади **49**

Повість-поема Осипа Турянського «Поза межами болю» в контексті історичного регресизму: народження екзистенціалізму **59**

Поезія Ліни Костенко у формуванні національної самосвідомості учнів **72**

Поема Івана Драча «Чорнобильська Мадонна» у шкільному вивченні **77**

Поет непоетичної доби: «філософія життя» в романі Костя Москальця «Вечірній мед» **61**

Пообразний аналіз: зміст, загальні принципи, види характеристик **125**

Предметоцентризм у викладанні літератури **136**

Принцип «мислити і діяти» Пауло Фрейре в контексті шкільної **150**

Принципи вивчення літератури на філософсько-історичних засадах **99**

Про вчителя й не тільки **141a**

Про першопочатки історії людства у повісті «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського (Розвиток історичної свідомості школярів засобами літератури) **93**

Проблема «Поет і поезія» у творчості Василя Стуса **17**

Пролегомени до вивчення літератури на філософсько-історичних засадах (праці Т. Бугайко, Ф. Бугайко, В. Неділька, Є. Пасічника, Б. Степанишина) **22**

Р

Релігійна модель історії в поемі Івана Франка «Мойсей» : Формування історичної свідомості школярів на уроках літератури) **83**

Розвиток історичного мислення школярів у процесі аналізу образів-персонажів **87**

Розвиток літературних здібностей школярів на основі дидактичної системи Джанні Родарі **53**

Розвиток літературно-творчих здібностей школярів на основі жанрового та структурно-стильового шляхів аналізу **70**

Розвиток творчих здібностей школярів із допомогою жанрових пам'яток-схем для написання літературних творів **50**

Роздуми над «Історією української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: у 3-х т.» Роман-хроніка Уласа Самчука «Марія»: Україна між космосом та історією **106**

С

Самостійна робота як спосіб реалізації загальнодидактичних та методико-літературних завдань **137**

Словесно-жанровий аналіз літературного твору в школі **144**

Словесно-образний аналіз літературного твору в школі: первинний рівень застосування **60**

Словесно-стильовий аналіз літературного твору в школі **145**

«Сонячна машина» В. Винниченка: ідеаційність проти сенситивності (застосування філософсько-історичних підходів до вивчення літератури) **96**

Статусно-рольова характеристика персонажів на уроках літератури **114**

Стратегія і тактика літературної освіти в методичній праці Володимира Данилова «Література як предмет викладання» **57**

Сюжетно-концептуальний шлях аналізу літературного твору в школі (на матеріалі новели О. Кобилянської «Valse melancholique») **107**

Т

Тема уроку літератури: аспектуальний вимір **128**

Тематичний шлях вивчення життєпису митця та робота з біографічними фактами на уроках літератури **55**

Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи **3, 4, 5**
«Тут споконвіку скрізь лилася кров» (Картини національної трагедії України в романі Л. Костенко «Маруся Чурай») **79**

У

Узагальнення і систематизація на уроках літератури **139, 141**
Українська література: Розробки уроків за новою програмою: 8 кл. **7**
Універсальність жанрово-родового аналізу літературного твору в школі **25**
Урок літератури в системі національного виховання **75**

Ф

«Фарца» **152**
Феномен історичності в романі Павла Загребельного «Диво» (до проблеми формування історичної свідомості школярів засобами літератури) **94**
Феноменальна і рутинна історія в прозі Миколи Хвильового: зони конфліктів та небезпек **102**
Філософсько-історична парадигма у фаховій підготовці вчителя української літератури: постановка проблеми **20**
Філософсько-історична парадигма у шкільному вивченні літератури: напрямки експериментального дослідження **43**
Філософсько-історичні підходи до вивчення біографії письменника **101**
Філософсько-історичні та художньо-естетичні підходи до вивчення літератури: система компетентнісних зближень (теоретичний аспект) **23**
Філософсько-історичні та художньо-історичні засади навчання української літератури **44**
Формування в учнів активної настанови на національне відродження України в процесі вивчення творчості поетів-шістдесятників **1**
Формування історичного мислення школярів під час аналізу мови художніх творів **88**
Формування літературних знань і вмінь школярів із допомогою фреймів **68**
Формування математичної компетентності в процесі шкільного навчання художньої літератури **63**
Формування способів мислення школярів на уроках літератури в контексті компетентнісного навчання **69**

Х

Характеристика літературних героїв за рисами внутрішнього світу **122**
Хронологічний аналіз тексту у світлі філософсько-історичних підходів до вивчення літератури **97**

Художній конфлікт як предмет вивчення в процесі шкільного аналізу літературного твору **108**

Художня макроісторія динамічного типу: теорія і методика вивчення **100**

Художня макроісторія статичного типу: теорія і методика вивчення **21**

Ц

Цінне дослідження **167**

Ч

Час вибору: Вивчення творчості Василя Стуса в школі **8**

Ш

«Шахтар» 1 : 1 «Бешикташ» **152**

Шкільний аналіз образів-персонажів в аспекті феноменального **115**

Шкільний аналіз образів-персонажів за розвитком сюжету **109**

Шкільний аналіз образів-персонажів за філософсько-історичною системою «виклик-відгук» **118**

Шкільний аналіз образів-персонажів у зв'язках із хронотопною структурою літературного твору **116**

Шкільні курси з української і зарубіжної літератури та методика їх викладання **10**

Школа: проблеми ментальності та національної самосвідомості **71**

Шляхи аналізу літературних творів як усвідомлена учнями навчальна технологія **128**

Шляхи аналізу літературного твору в контексті оптимізації навчального процесу **26**

Шляхи здійснення індивідуальної характеристики персонажа на уроках літератури **51**

Я

«Яничари» Р. Іваничука: формуємо історичну свідомість школярів **84**

The role of lingvocultural studies in the training of future philologists as researchers **27**

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Анісімова Н. П. 164

Б

Біляєв О. 22

Бондаренко А. І. 7, 8, 27, 31, 72,
73,74

Бронзенко Т. А. 154, 156

Бугайко Т. 22

Бугайко Ф. 22

Бутурлим Г. 154, 156

В

Винниченко В. 96, 157

Вишенський І. 37

Вишня О. 42

Волошина С. 183

Г

Гавриленко Т. Л. 171

Гладишев В. В. 160,162

Глеб О. В. 168

Гоголь Н. В. 171

Голуб Н. М. 9, 14, 16

Гранатович Л. В. 173

Гриневич В. Й. 161

Грицак Н. Р. 172

Д

Даниленко І. І. 155

Данилов В. В. 57

Драч І. 77

Дига Н. 164

Ж

Жила С. О. 155, 161, 169

З

Забарний О. В. 176, 177

Загребельний П. 11, 94

І

Іваничук Р. 84

Й

Йовенко Л. І. 171

К

Карпенко-Карий І. 36

Карський Ю. Ф. 23

Кільдіватова О. Д. 141а

Клименко Ж. В. 170

Кобилянська О. 107

Ковальчук О. Г. 157, 159, 163

Козубенко Л. 164

Косовських Л.П.174, 183

Костенко Л. 11, 72, 73,79, 82

Коцюбинський М. 11, 39, 93, 159

Куцевол О. М. 164

Л

Лілік О. 161

М

Манжай В. І. 141а

Мирний П. 154, 156

Михед П. В. 141а

Мірошниченко Л. Ф. 162

Міщенко О. В. 175

Москалець К. 61

Мухамодєєва Н. В.141а, 184

Н

Неділько В. 22
Нежива Л. Л. 169
Нечуй-Левицький І. 11, 76, 154, 156

О

Овдійчук Л. М. 168
Островська Г. О. 162, 167, 170

П

Пальчевський С. 158
Пасічник Є. 22, 71
Погребенник В. Ф. 169
Поліщук Я. 158
Проценко Л. І. 9, 14, 16
Проценко Ф. 29

Р

Родарі Д. 53
Романишина Н. В. 158, 172

С

Самойленко Г. В. 59, 61, 157, 159, 163
Самчук У. 106
Світличний І. 30, 73
Семенов О. М. 155
Скуратівський Л. 22
Сливінська Т. 165
Степанишин Б. 22
Стус В. 8, 11, 17, 31, 33, 35, 73, 31
Суріна І. 165

Т

Токмань Г. Л. 178, 179
Турянський О. 59

У

Удовиченко Л. М. 170
Уліщенко В. В. 160

Ф

Франко І. 11, 37, 78, 81, 83
Фрейре Пауло 150

Х

Хвильовий М. 102, 163
Хозраткулова І. 165

Ч

Черниш Н. 164

Ш

Шалагінов Б. Б. 172
Шевченко Т. 18, 40
Шуляр В. 155, 165

Я

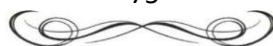
Яценко Т. 160
Яценко Т. О. 25, 26

Зміст

Від упорядників.....	4
Слово про вченого і педагога.....	5
Основні дати життя та діяльності Юрія Івановича Бондаренка.....	32
Нагороди та відзнаки. Профіль науковця.....	33
Монографії.....	34
Методичні посібники та навчальні програми.....	35
Матеріали та тези доповідей Міжнародних, Всеукраїнських науково-практичних конференцій.....	37
Статті в наукових журналах та збірниках.....	39
Статті з періодичних видань.....	45
Художні видання	54
Рецензування наукових та навчально-методичних видань	54
Рецензії.....	56
Офіційне опонування кандидатських дисертацій, підготовка кандидатів наук.....	56
Література про життя та діяльність ученого	58
З приватного фотоархіву.....	61
Алфавітний покажчик назв праць Ю.І Бондаренка	66
Іменний покажчик	73

Науково-бібліографічне видання

Відповідальний за випуск:
Морозов О. С. – директор бібліотеки

Упорядники:

Косовських Л. П., Мухомодєєва Н. В.

Макет обкладинки: Зоценко Г. М.

Юрій Іванович Бондаренко

До 60-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

